

Ympäristöministeriön tilinpäätös vuodelta 2017

Ympäristöministeriön raportteja 11/2018

Ympäristöministeriön tilinpäätös vuodelta 2017

Ympäristöministeriö

ISBN PDF:

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Ympäristöministeriö	28.2.2018	
Julkaisun nimi	Ympäristöministeriön tilinpäätös vuodelta 2017		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Ympäristöministeriön raportteja 11/2018		
Diaari/hankenumero	YM9/063/2017	Teema	
ISBN PDF	978-952-11-4789-0	ISSN PDF	1796-170X
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4789-0		
Sivumäärä	76	Kieli	suomi
Asiasanat	Ympäristöministeriö, tilinpäätös, toimintakertomus		
Tiivistelmä <p>Ympäristöministeriön toimintakertomuksen ja tilinpäätöslaskelmien tehtävänä on tarkastella varainhoitovuoden toimintaa, tuloksia sekä toiminnan vaikuttavuutta. Kertomuksessa ministeriön toiminnan vaikuttavuutta tarkastellaan tehtäväkokonaisuuksittain, jotka sisäisestä organisaatiosta riippumatta antavat kokonaiskuvan koko toimialueen tuloksista.</p> <p>Toimintakertomus käsittelee vain ministeriön toimintaa. Toimintakertomus sisältää johdon katsauksen toimintaan sekä toimialoittaisen katsauksen toiminnan vaikuttavuuteen, kuvauksen toiminnallisesta tehokkuudesta, tuotoksista ja laadunhallinnasta sekä henkisten voimavarojen hallinnasta. Toimintakertomus sisältää myös tilinpäätösanalyysin, sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuman, määräajoin tehtävien kokonaisarviointien tulokset ja yhteenvetotiedot väärinkäytöksistä.</p> <p>Tilinpäätöslaskelmiin kuuluvat tuotto- ja kululaskelma, tase sekä talousarvion toteutumalaskelma ja tilinpäätöslitteet.</p>			
Kustantaja	Ympäristöministeriö		
Julkaisun jakaja/ myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1 Toimintakertomus	7
1.1 Johdon katsaus toimintaan	7
1.2 Toiminnan vaikuttavuus	11
1.2.1 Ympäristönsuojelu	12
1.2.2 Luonnonsuojelu	20
1.2.3 Vesien- ja merensuojelu	23
1.2.4 Alueidenkäyttö	26
1.2.5 Asuminen	30
1.2.6 Rakentaminen	32
1.3 Toiminnallinen tehokkuus	37
1.3.1 Toiminnan taloudellisuus ja tuottavuus	37
1.3.2 Maksullinen yhteisrahoitteinen toiminta	40
1.4 Tuotokset ja laadunhallinta	41
1.4.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet	41
1.4.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu	43
1.5 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	43
1.6 Tilinpäätösanalyysi	49
1.6.1 Rahoituksen rakenne ja talousarvion toteutuminen	50
1.6.2 Tuotto- ja kululaskelma ja tase	51
1.7 Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma	52
1.8 Arviointien tulokset	52
1.9 Yhteenvetotiedot väärinkäytöksistä	53
1.9.1 Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot	53
1.9.2 Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot	53
2 Talousarvion toteutumalaskelma	54
3 Tuotto- ja kululaskelma	60
4 Tase	61
5 Liitetiedot	63
Tilinpäätösliitteet	63
Allekirjoitukset	71

1 Toimintakertomus

Ympäristöministeriön vuoden 2017 toimintakertomuksen laadinnassa on otettu huomioon laki valtion talousarviosta (423/1988), talousarvioasetus (1243/1992) ja Valtiokonttorin 29.11.2017 antama ohje sekä muut määräykset ja suositukset kertomusten laadinnasta.

Kertomuksen rakenne on sama kuin vuosina 2014–2016. Toimintakertomuksessa on tarkasteltu toiminnan tuloksia ja vaikutuksia suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Vaikuttavuutta tarkastellaan tehtäväkokonaisuuksittain, jotka organisaatorakenteesta riippumatta antavat kokonaiskuvan koko toimialueen vaikuttavuuden kehittymisestä. Toiminnallisen tehokkuuden sekä tuotosten raportoinnissa on hyödynnetty muun muassa ministeriön työajanseurantajärjestelmästä ja kirjanpidosta saatua seurantatietoa. Tuloksellisuuden kuvaus perustuu vahvasti ministeriön tulossopimuksessa esitettyjen tavoitteiden toteutumisen raportointiin.

1.1 Johdon katsaus toimintaan

Ympäristöministeriön työssä korostui vuonna 2017 valmistautuminen julkisen hallinnon rakennemuutokseen ja aktiivinen muutokseen vaikuttaminen. Ympäristöministeriö edisti merkittäviä lakihankkeita ja toteutti tuloksellisesti hallitusohjelman kirjauksia.

Ympäristöministeriön strategia *Kestävää elinympäristöä ja vihreää kasvua rakentamassa* (2014) tuki hallitusohjelman toimeenpanoa. Hallituksen strateginen painopistealue Biotalous ja puhtaat ratkaisut ohjasi voimakkaasti ministeriön toimintaa. Ympäristöministeriö osallistui myös ”Työllisyys ja kilpailukyky” sekä ”Digitalisaatio, kokeilut ja normien purkaminen”-painopistealueiden toteuttamiseen. Ministeriön vastaa myös ympäristönsuojelua koskevien hallinnon menettelyjen sujuvoittamisesta ja tehostamisesta mm. prosesseja digitalisoimalla. Hallituksen kärkihankkeiden toteuttaminen edellytti ympäristöministeriöltäkin vahvaa panosta. Ministeriön strategian päivitys käynnistettiin.

Vuonna 2016 käynnistynyt maakuntauudistuksen valmistelu jatkui. Uudistus muuttaa merkittävästi työnjakoa, tehtäviä ja rahoitusta kuntien, maakuntien ja valtion välillä. Muutokset kohdistuvat monien ympäristön kannalta olennaisten tehtävien hoitoon ja järjestämiseen ja myös ministeriön toimintaan vuodesta 2020 lähtien. Ympäristöministeriö vaikutti vuoden aikana vahvasti maakuntauudistuksen sisältötyöhön eri työryhmissä, jotka liittyivät tehtäviin, lainsäädäntöön, ohjaukseen ja rahoitukseen, toimintamalleihin, palveluihin ja prosesseihin, viestintään sekä tietohallintoon. Vuoden 2017 aikana valmisteltiin osana maakuntauudistusta ympäristöministeriön toimialan lainsäädäntömuutokset yli 20 lakiin.

Vuonna 2016 voimaan tulleen Pariisin ilmastositomuksen myötä kaikkien maiden yhteisenä tavoitteena on rajoittaa maapallon keskilämpötilan nousu alle kahteen asteeseen. Vuonna 2017 YK:n ilmastoneuvottelujen keskiössä olivat Pariisin sopimuksen säännöstöön liittyvät asiat. Suomi profiloitui vahvana asiaosaajana teknisissä ja strategisissa kysymyksissä sekä EU:ssa että YK:n ilmastoneuvotteluissa. Kansallisen ilmastolain mukainen vuoteen 2030 asti ulottuva keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma valmistui, ja se annettiin selontekona eduskunnalle syyskuussa. Suunnitelma sisältää linjaukset toimista päästöjen vähentämiseksi 39 prosentilla vuoteen 2030 mennessä vuoden 2005 tasosta. EU:n päästökauppajärjestelmän uudistaminen saatiin päätökseen. Uudistettu päästökauppadirektiivi vahvistaa järjestelmän toimivuutta ja toisaalta sisältää riittävän päästöoikeuksien ilmaisaon hiilivuotoriskin vähentämiseksi. EU:n taakanjakoasetuksessa sovittiin jäsenmaakohtaisista päästövähennystavoitteista vuoteen 2030.

Pitkäjänteistä vaikuttamista kansainvälisen ympäristöhallinnon tehostamiseksi jatkettiin YK:n puitteissa. Ympäristöministeriö vaikutti aktiivisesti Arktisen neuvoston Suomen puheenjohtajuuskauden toteutukseen. Pohjoismaiden ministerineuvoston ympäristöohjelman (2019–2024) valmisteluun vaikutettiin Suomen prioriteettien mukaisesti. Luonnon-suojeluyhteistyö Venäjän kanssa tuotti tulosta: Venäjän ympäristövuoden päätteeksi Venäjä perusti kaksi luonnonsuojelualuetta Fennoskandian vihreälle vyöhykkeelle.

Ympäristöministeriö oli aktiivisesti mukana laatimassa hallituksen Agenda 2030 -toimeenpanosuunnitelmaa, joka hyväksyttiin alkuvuonna osana hallituksen kivijalkahankkeen toimeenpanoa. Toimeenpanositoumuksia oli vuonna 2017 kertynyt noin 750.

Valtakunnallinen jättesuunnitelma vuodelle 2023 ”Kierrätyksestä kiertotalouteen” valmistui. Uudistettiin eräiden jätteiden hyötykäyttöä maarakentamisessa koskeva asetus (ns. MARA-asetus). Asetuksen soveltamisala laajeni merkittävästi. EU:n kiertotalouspaketin toimeenpano eteni: mm. kuutta eri jätealan direktiivin muutosta koskeneet neuvottelut etenivät alustavaan sopuun vuoden lopussa.

YVA-direktiivin muutosdirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä ajantasaistettiin koko YVA-lainsäädäntö. Uusi YVA-laki ja -asetus sekä lain ja YVA-direktiivin muuttumisesta johtuvien sektorilakien muutokset tulivat voimaan toukokuussa 2017. Muutoksenhaun valituslupajärjestelmän soveltamisalaa laajennettiin ympäristö-, vesi- ja maa-aineslupiin.

Vesienhoitosuunnitelmien ja merenhoidon toimenpideohjelmia (2016–2021) toteutettiin hallituksen kärkihankkeiden ja ELY-keskusten myöntämien avustusten turvin. Toisen valtakunnallisen kärkihankkeen tuloksena käynnistyi 12 uutta hanketta. Ravinteiden kierrätysohjelman toimenpiteet jatkuivat. Suomen meriympäristön tilasta valmistui uusi arvio, jonka mukaan koko Suomen merialue on rehevöitynyt. Ihmisten aiheuttamasta toiminnasta johtuva ravinnekuormitus heikentää vesien tilaa eniten eikä kuormitusta ole onnistuttu kääntämään laskuun. Haja-asutuksen jätevesisäätelyä kohtuullistettiin hallitusohjelman mukaisesti.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO-ohjelman) keinoin suojeltiin vuonna 2017 noin 3 300 hehtaaria yksityisten maanomistajien maita. Hossan kansallispuisto perustettiin Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuoden kansallispuistona. Juhlavuoden kunniaksi järjestettiin myös Luontolahjani satavuotiaalle -kampanja, jonka ansiosta perustettiin 170 yksityistä luonnonsuojelualuetta, pinta-alaltaan 3 064 hehtaaria. Myös valtio ja kunnat osallistuivat kampanjaan, jolloin suojeluun saatiin kaikkiaan noin 8 000 hehtaaria uusia alueita. Kuopioon perustettiin Suomen yhdeksäs kansallinen kaupunkipuisto.

Maankäyttö- ja rakennuslain muutos tuli voimaan toukokuussa 2017. Muutoksilla sujuvoitetaan kaavoitusta ja rakentamista koskevia lupakäytäntöjä hallitusohjelman mukaisesti. Tavoitteena on vähentää kaavoitukseen ja rakentamiseen liittyvää sääntelyä, lisätä rakentamismahdollisuuksia sekä edistää elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja toimivan kilpailun kehittymistä.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet uudistettiin. Tavoitteet valmisteltiin maankäyttö- ja rakennuslain toimivuusarvioinnin ja hallitusohjelman linjausten mukaisesti siten, että ne koskevat aiempaa rajatumminkin keskeisimpiä valtakunnallisia näkökohtia ja ovat selkeämpiä. Hallitus päätti puolivälitarkastelussaan huhtikuussa 2017 käynnistää kansallisen kestävän kaupunkikehityksen ohjelman. Ympäristöministeriö koordinoi ministeriöiden välistä valmistelua.

Viisivuotinen Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma päättyi. Sen keskeisiä tuloksia ovat muun muassa esteettömän asumisen edistäminen, hissien jälkiasennukset, ikääntyneiden asumisen ennakointia tukevan tiedon tuottaminen, ikääntyneiden asumistoiveiden ja asumisratkaisujen kartoittaminen sekä asumisen yhteisöllisyyden tukeminen.

Uusilta rakennuksilta vaadittavaa energiatehokkuutta ja ns. lähes nollaenergiarakentamisen määrittelyn perusteita koskeva laki tuli voimaan vuoden 2017 alussa. Rakentamismääräyskokoelman mittava uudistus 2012-2017 valmistui. Uudistuksella yhdenmukaistettiin ja selkiytettiin rakentamista ohjaavia normeja. Yksittäisiä vaatimuksia vähennettiin noin puoleen. Asetukset ottavat huomioon yhteiseurooppalaiset rakennustuotteiden sisämarkkinat, mikä edistää myös rakennusalan vientiä.

Rakentamisen kosteudenhallintaan liittyviä säädöksiä tiukennettiin mm. vaatimuksella koko rakennushankkeen kosteudenhallintaselvityksestä. Maaliskuussa 2017 julkaistiin Rakennustarkastusyhdistyksen, rakennusalan toimijoiden ja ympäristöministeriön yhteinen julkilausuma rakentamisen kosteudenhallintaa parantavan Kuivaketju10-toimintamallin käyttöönotosta.

Hallituksen strategisen ”Biotalous ja puhtaat ratkaisut”-painopistealueen tavoitteiden mukaisesti ympäristöministeriö tukee puuraaka-aineen käytön kasvua ja uusien tuotteiden kehittämistä. Puurakentamisen edistämisen toimenpideohjelmassa toteutettiin useita kehitys- ja viestintähankkeita. Rakennetun ympäristön digitalisaatiota ja tiedonhallintaa kehitettiin yhteensä viidessä kärkihankkeessa. KIRA-digi-hankkeessa on vahvistettu julkisen ja yksityisen sektorin yhteiskehittämistä ja vauhditettu kiinteistö- ja rakentamisalan digimurrosta kokeiluhankkeilla ja viestinnällä.

Hallituksen strategisen Biotalous ja puhtaat ratkaisut -painopistealueen tavoitteiden mukaisesti ympäristöministeriö tukee puuraaka-aineen liikkumista entistä suuremmalla volyymillä ja uusien tuotteiden kehittämistä. Puurakentamisen edistämisen toimenpideohjelmassa toteutettiin useita kehitys- ja viestintähankkeita. Rakennetun ympäristön digitalisaatiota ja tiedonhallintaa kehitettiin yhteensä viidessä kärkihankkeessa. KIRA-digi-hankkeessa on vahvistettu julkisen ja yksityisen sektorin yhteiskehittämistä ja vauhditettu kiinteistö- ja rakentamisalan digimurrosta kokeiluhankkein ja viestinnällä.

Ympäristöministeriö tuki voimakkaasti suomalaisten ympäristö- ja rakennusalan yritysten vientiponnisteluja osallistumalla TeamFinland-työhön mm. korkean tason vienninedistämismatkoilla Intiaan ja Kiinaan.

Ympäristöministeriö kokonaisuutena saavutti vuodelle 2017 asetetut tavoitteet erittäin hyvin. Työntäyteinen vuosi näkyi kuitenkin henkilöstön jaksamisessa. Työtyytyväisyysseityksen perusteella ministeriön henkilöstö on erittäin motivoitunut ja sitoutunut työhönsä, mutta työmäärä on lisännyt uupumuksen riskiä. Ympäristöministeriö käynnisti määräaikaisten, työkuorman purkua helpottavien resurssien rekrytoinnin. Ministeriön taloustilanne on hyvä ja mahdollistaa väliaikaisen tuen palkkauksen. Myös työtapojen ja johtamisen osaamisen kehittämiseen panostettiin. Varsinkin tulevat tietohallinnon ja työkalujen

uudistukset edellyttävät paljon ennakoivalmistautumista ja osaamisen kehittämistä, jotta niiden tarjoamat hyödyt saadaan täyteen käyttöön.

1.2 Toiminnan vaikuttavuus

Säädösvalmisteluhankkeet etenivät

Vuonna 2017 annettiin eduskunnalle 13 ympäristöministeriön toimialan hallituksen esitystä. Hallituksen esityksillä toteutettiin hallitusohjelman tavoitteita mm. lupamenettelyjen sujuvoittamisesta sekä pantiin kansallisesti täytäntöön EU-lainsäädännön ja kansainvälisten ympäristösopimusten velvoitteita. Hallituksen esityksillä muutettiin mm. ympäristönsuojelulakia (527/2014), jätelakia (646/2011) sekä maankäyttö- ja rakennuslakia (132/1999). Hallituksen esityksellä eräiden ympäristöä koskevien hallintoasioiden muutoksenhakusäännösten tarkistamiseksi (HE 43/2017) laajennettiin valituslupajärjestelmä kattamaan ympäristöministeriön toimialan lainsäädäntöön perustuvat lähes kaikki lupa-asiat kuten ympäristöluvat, rakentamisen luvat sekä kaavoitus. Uudistus tuli voimaan 1.1.2018. Vuoden 2017 loppuun mennessä oli toteutettu merkittävä osa hallitusohjelman ympäristötavoitteista, jotka toteutetaan lainsäädännön kautta.

Vuoden 2017 lopulla valmistui ehdotus hallituksen esitykseksi ympäristöllisten menettelyjen yhteensovittamisesta (ns. yhden luukun lainsäädäntöhanke). Uudistus koskee mm. ympäristölupia, vesilain mukaisia lupia, luonnonsuojelulain mukaisia poikkeuspäätöksiä, ympäristövaikutusten arviointia ja rakennuslupia. Tavoitteena on tehdä lupa-asioinnista asiakkaille mahdollisimman sujuvaa. Kyseessä on yksi pääministeri Juha Sipilän hallituksen norminpurkukokonaisuuden merkittävimmistä hankkeista, ja se toteuttaa kahta kärkihanketta: Työllisyys ja kilpailukyky sekä Digitalisaatio, kokeilut ja normien purkaminen. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa vuonna 2018.

Vuoden 2017 aikana valmisteltiin osana maakuntauudistuksen II vaihetta ympäristöministeriön toimialan lainsäädäntömuutokset yli 20 lakiin.

Ympäristöministeriö vaikutti tutkimukseen

Ympäristöministeriö toteutti T&K-toimenpideohjelman toimenpiteitä suunnitellusti. Esi-merkiksi T&K-toiminnan tuloksista viestittiin ahkerasti: Ympäristötiedon foorumin kanssa yhteistyössä järjestettiin 20 tilaisuutta, joihin osallistui noin 1 000 tutkijaa, virkamiestä, päätöksentekijää, elinkeinoelämän ja järjestöjen edustajaa.

Ympäristöministeriö vaikutti tuloksekkaasti strategisen tutkimuksen (STN) ja valtioneuvoston päätöksentekoa tukevan rahoitusvälineen teemoihin (VN TEAS, Valtioneuvoston yhteinen selvitys- ja tutkimustoiminta). Esimerkiksi STN-teemassa ”Sopeutuminen kestävä kasvun edellytyksenä” käynnistyi useita hankkeita, joissa ympäristöministeriö on mukana. VN TEAS -hankkeita käynnistyi vuonna 2017 ympäristöministeriön johdolla mm. yhden luukun palveluiden vaikutusten arvioinnista, alueiden käytön suunnittelusta, vesienhoidon ympäristötavoitteista, ilmansaasteiden haittakustannuksista ja kiertotalouden taloudellisista ohjauskeinoista.

Vuonna 2017 laadittiin Tulanet-yhteenliittymän yhteistyösopimus. Tulanet yhdistää kolmen verkoston toiminnot: Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymä (LYNET), Sosiaali- ja terveysalan asiantuntijalaitosten yhteenliittymä (SOTERKO) ja Tutkimuslaitosten johtajien neuvosto (TUNE). Tulanet vahvistaa valtion tutkimuslaitosten roolia tiede- ja tutkimuspolitiikassa ja edistää poikkitieteellistä tutkimusta.

1.2.1 Ympäristönsuojelu

Ympäristölupamenettelyjen sujuvoittaminen jatkuu

Ympäristölupamenettelyä kevennettiin karsimalla kansalliseen laitosluetteloon kuuluvien toimintojen ympäristöluvanvaraisuutta sellaisilta toiminnoilta, joiden ympäristövaikutukset ovat yleisellä tasolla vähäisiä. Näitä ovat mm. pellettien puristamot, viilutehtaat, tekstiilien vesipesulat ja pelastustoiminnan helikopterilentopaikat. Lisäksi yksinkertaisen rekisteröintimenettelyn soveltamisalaa laajennettiin luvanvaraisuutta supistamalla. Nykyisin luvanvaraiset kiinteät betoniasemat ja betonituotetehtaat siirrettiin rekisteröintimenettelyyn. Myös eläinsuojien lupamenettelyä kevennettiin, kun emolehmien eläinsuojien luvanvaraisuusraja nostettiin. Lupamenettelyä karsittiin näin arviolta 300 toiminnalta.

EU-asetuksen muutoksen myötä tuotantoeläinten lannanpoltto sallitaan jatkossa ilman jätteenpolttolupaa sen seurauksena, että Suomi ajoi EU:ssa aktiivisesti etenkin hevosenlannan polttoa koskevia helpotuksia EU-lainsäädäntöön. Aikaisemmin lainsäädäntö ei sallinut hevosenlannan polttoa jätteenpolttolaitoksia lukuun ottamatta missään EU-maassa.

Kuntien ja valtion viranomaisten taloudellisia voimavaroja valvontatehtävien asianmukaiseksi hoitamiseksi vahvistettiin, kun ympäristönsuojelulakia ja jätelakia muutettiin siten, että valvontaviranomaisten oikeutta periä kustannuksia vastaavasti maksuja suorittamistaan valvontatoimenpiteistä laajennettiin. Jätelain ja ympäristönsuojelulain mukaisen valvonnan laajennetun maksukertymän kuntataloudelle arvioidaan olevan 3,5-7,0 miljoonaa euroa.

Ympäristölupamenettelyn sujuvoittamiseksi ympäristönsuojelulakia täydennettiin hallintolakia täydentävällä säännöksellä lupahakemusvaiheeseen liittyvästä viranomaisneuvon-

nasta. Neuvontaa annetaan hakijan pyynnöstä, maksutta ja sähköisten tietojärjestelmien välityksellä.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän kehittämisessä saatiin käyttöön sähköisestä lupajärjestelmästä hakijan ympäristö, jolla vesi- tai ympäristölupahakemuksen voi laatia ja jättää käsiteltäväksi. Kolmelle toimialalle kehitettiin lisäksi toiminnallisuuksia, jotka opastavat hakijaa hakemuksen laatimisessa ja helpottavat lupapäätöksen valmistelua. Valvonnan tietojärjestelmän (YLVA) kehittämisessä laadittiin hankkeen toteuttamissuunnitelma ja ensimmäisen vaiheen projektisuunnitelma. Hankkeessa kehitettiin toiminnanharjoittajien raportointityökaluja, kuntien edellytyksiä toimittaa tietoja ja tietojärjestelmän valmiuksia valvontakohteiden osiorakenteen ja luokittelun muuttamiseen.

Ympäristönsuojelulakiin on valmisteilla ympäristölupamenettelyä kevyempi uusi yleinen ilmoitusmenettely. Ilmoitusmenettelyyn siirrettävistä toiminnoista eläinsuojat ovat suurin yksittäinen toimiala. Ympäristöluvanvaraisiksi jäisivät ainoastaan direktiivilaitokset sekä eräät muut ympäristövaikutuksiltaan merkittävät eläinsuojat. Eläinsuojien ilmoitusmenettelyn siirtämisen tueksi valmistellaan toimialakohtainen asetus, jossa säädettäisiin keskeisistä tällä hetkellä ympäristölupamääräyksissä ratkaistavista eläinsuojien ympäristönsuojeluvuorokausista. Asetus valmistuu keväällä 2018.

Öljyntorjuntaa ja kemikaalivahinkojen torjuntaa kehitetään

Ympäristöministeriössä laadittiin ehdotus ympäristövahinkojen torjunnan kansalliseksi strategiaksi, jonka Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan neuvottelukuntan hyväksyi omalta osaltaan marraskuussa 2017. Sisäministeriö valmistelee hallituksen esitystä pelastuslain muuttamisesta. Muutoksella siirretään öljyntorjunta- ja aluskemikaalivahinkotehtävät ympäristöministeriön hallinnonalalta sisäministeriön hallinnonalalle. Siirron on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2019 alusta.

Ilmansuojelua tehostetaan

Kansallista ilmansuojeluohjelmaa valmistellaan laajapohjaisessa työryhmässä tavoitteena laatia päästöjen vähentämisvelvoitteet rikkidioksidille (SO₂), typenoksidoille (NO_x), haihtuville orgaanisille yhdisteille (VOC), pienhiukkasille (PM_{2,5}) ja ammoniakille (NH₃) päästökattodirektiivin toimeenpanemiseksi. Näiden sekä muiden ilmansaasteiden, kuten mustahiilen, pysyvien orgaanisten yhdisteiden ja raskasmetallien seuranta on järjestettävä samassa.

Ilmanlaatu on Suomessa parempi kuin useimmissa muissa maissa. Ilmansaasteet aiheuttavat Suomessa kuitenkin sekä ennenaikaisia kuolemantapauksia että sairastumisia. Ilmansaasteet, joista haitallisimpia ovat pienhiukkaset, aiheuttavat Suomessa vuosittain

noin 1 600 ennen aikaista kuolemaa. Ilmansaasteista aiheutuva sairastaminen vastaa koko väestössä keskimäärin henkeä kohti noin kolmen kuukauden lievää flunssaa. Noin puolet ilmansaasteistamme kulkeutuu Suomeen muualta, mutta paikalliset lähteet aiheuttavat suurimmat pitoisuudet.

Pilaantuneiden maa-alueiden ja kemikaalien ympäristöriskit hallintaan

Valtakunnallinen tutkimus- ja kunnostusohjelma etenee suunnitellusti Pirkanmaan ELY-keskuksen koordinoimana. Vuonna 2017 tutkimusohjelman puitteissa on tutkittu 51 ja kunnostettu kuusi ns. isännätöntä riskikohdetta. Vuonna 2017 aloitettiin neljä demonstraatiohanketta klooratuilla liuottimilla pilaantuneen maaperän ja pohjaveden kunnostamiseksi sekä käynnistetty seitsemän T&K-hanketta. Lisäksi käynnistettiin yhdessä Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa yhteinen verkostohanke pilaantuneiden pohjavesien riskienhallinnan kehittämiseksi. Tutkimus- ja kunnostusohjelman toimintamalli valmistui. Maaperäkuntoon.fi-verkkopalvelua on ylläpidetty ja laajennettu.

Osa valtakunnallisen tutkimusohjelman öljyn saastuttamista kohteista rahoitetaan öljy-suojarahastosta. Vuonna 2017 rahaston varoin tutkittiin 56 kohdetta ja kunnostus aloitettiin 27 kohteessa.

Kansallisen vaarallisia kemikaaleja koskevan ohjelma on päivitetty

Kansainvälisten kemikaali- ja jättesopimusten yhteistyö on edistynyt. Tehokas ja uusi, 2020-jälkeinen kansainvälinen kemikaalien ja jätteiden hallinnan toimintamalli on hahmottunut. Suomi on osallistunut uudistustyöhön koordinoimalla aiheesta Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittaman raportin ja järjestämällä Helsingissä vuonna 2017 kansainvälisen työpajan raportin tuloksien käsittelemiseksi. Uudet luonnolle haitalliset kansainväliset kemikaali- ja jätekysymykset (mm. merten muovijätteet) ovat välittyneet päätöksentekoon.

Elohopeasopimuksen ratifiointi ja Montrealin pöytäkirjan muutos HFC-yhdisteiden säätelämiseksi on saatettu loppuun.

Pariisin sopimus toimeenpanovaiheessa

Vuonna 2016 voimaan tulleen Pariisin ilmastopimuksen myötä kaikkien maiden yhteisenä tavoitteena on rajoittaa maapallon keskilämpötilan nousu alle kahteen asteeseen. Maailman kaikki maat ovat myös sitoutuneet toimiin ilmastomuutoksen hillitsemiseksi. Vuonna 2017 YK:n ilmastoneuvottelujen keskiössä olivat Pariisin sopimukseen säännöstöön liittyvät asiat, kuten päästövähennystavoitteiden vertailtavuutta parantava kaikille yhteinen läpinäkyvyyskehikko. Suomi profiloitui vahvana asiaosaajana teknisissä ja strategisissa

kysymyksissä sekä EU:ssa että YK:n ilmastoneuvotteluissa. Marraskuun osapuolikokouksessa Suomen valtuuskunnan jäseniä toimi eri asiakokonaisuuksista käytyjen YK-neuvottelujen vetäjinä ja oli keskeisissä neuvottelutehtävissä osana EU-tiimiä. Neuvottelut Pariisin sopimuksen toimeenpanon yksityiskohdista on tarkoitus saada päätökseen vuonna 2018.

EU:n ilmastolainsäädäntö uudistettiin

Päästökauppajärjestelmän uudistaminen saatiin päätökseen ja loppuratkaisu oli Suomen kannalta tasapainoinen. Uudistettu päästökauppadirektiivi vahvistaa järjestelmän toimivuutta ja toisaalta sisältää riittävän päästöoikeuksien ilmaisjaon hiilivuotoriskiä vähentämiseksi. Myös päästökaupan ulkopuolisen sektorin päästöjä koskevasta taakanjakoasetuksesta saatiin neuvottelut päätökseen. Suomen kasvihuonekaasujen päästövähennysvelvoitteeksi sovittiin komission alkuperäisen ehdotuksen mukaisesti -39 prosenttia vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Asetus sisältää Suomen tavoitteiden mukaisesti erilaisia joustoja, joilla velvoitteen saavuttamisen kustannustehokkuutta voidaan parantaa. Loppuvuodesta hyväksytyn ns. LULUCF-asetuksen myötä maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsien käyttö (eli ns. LULUCF-sektori) on ensi kertaa otettu osaksi EU:n ilmastokehystä, ja niiden laskennallinen vaikutus otetaan huomioon jäsenmaiden päästövähennysvelvoitteissa.

Ilmastolain toimeenpano etenee

Kansallisen ilmastolain mukainen, vuoteen 2030 asti ulottuva, keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma valmistui ja se annettiin selontekona eduskunnalle syyskuussa. Suunnitelma on osa hallituksen Biotalous- ja puhtaat ratkaisut -kärkihanketta. Kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään suunnitelman mukaisesti päästökaupan ulkopuolisella sektorilla, joka kattaa mm. liikenteen, maatalouden, rakennusten erillislämmityksen ja jätehuollon päästöt. Suunnitelmassa tarkastellaan myös kulutuksen ja kuluttajien roolia päästöjen vähentämisessä sekä kunnissa ja alueilla tehtävää ilmastotyötä.

Mustahiili- ja metaanipäästöt

Arktisen neuvoston ministerikokous päätti toukokuussa yhteisestä 25–30 prosentin mustahiilien vähentämistavoitteesta vuoteen 2025 mennessä. Suomi jätti vuoden 2017 lopussa neuvostolle kansallisen mustahiili- ja metaaniraportin, joka sisälsi uusien puunkäyttötietojen avulla lasketut ennusteet päästöistä. Suomi toimii puheenjohtajana arktisen neuvoston alaisessa mustahiili- ja metaaniryhmässä, joka keskittyy päästöjen vähentämistömiin. Suomi toimii arktisen neuvoston työn lisäksi myös muissa koalitioissa mustahiili- ja metaanipäästöjen vähentämiseksi.

Kestävää kehitystä edistettiin ja vihreän talouden mahdollisuuksia selvitettiin

Ympäristöministeriö osallistui aktiivisesti hallituksen Agenda 2030 -toimeenpanosuunnitelman laadintaan, joka hyväksyttiin alkuvuonna osana kivijalkahankkeen toimeenpanoa. Ympäristöministeriö esitteli selontekoa Eduskunnassa sekä yhteensä 16 tilaisuudessa kotimaassa, ulkomailla ja virtuaalisesti. Toimeenpanositoumuksia oli vuonna 2017 kertynyt noin 750.

Motivan koordinoiman teollisten symbioosien toimintamallin kehittämistä ja laajentamista eri puolille Suomea jatkettiin. Vuoden aikana mukaan liittyi kaksi uutta alueellista koordinaattoria. Lisäksi Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV) selvitti osana kansallisen materiaalitehokkuusohjelman toteuttamista FISS-toimintamallin vaikuttavuutta. Ohjelman toteuttaminen vaikutti myönteisesti materiaalien käytön tehostumiseen sekä loi edellytyksiä yritysten välisten verkostojen muodostamiseen.

Kestävien ja innovatiivisten hankintojen edistämiseksi on valmisteltu yhteistyössä Työ- ja elinkeinoministeriön johdolla verkostomaisen osaamiskeskuksen perustamista. Osaamiskeskuksen kokoamiseksi käynnistettiin hankehaku. Osaamiskeskuksen tulevat muodostamaan Motiva Oy, Kuntaliitto, Business Finland, Hansel Oy, Kuntahankinnat Oy, VTT Oy, SYKE ja Sitra. Yhteistyössä kaupunkien, kuntien ja muiden toimijoiden kanssa on valmisteltu Motivan johdolla Green deal -mallin pilotointia tietyissä teemoissa julkisissa hankinnoissa. Lisäksi Sitra, YM ja MMM ovat käynnistäneet ideoinnin vaikuttavuusinvestointihankkeen käynnistämiseksi julkisella sektorilla.

Tutkimushankkeessa Kestävän kulutuksen ja tuotannon politiikan tulevaisuuden haasteiden arvioimiseksi arvioitiin mitä pitäisi seuraavaksi tehdä, jotta saavuttaisimme muun muassa YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, erityisesti kestävän kulutuksen ja tuotannon tavoitteen. Hankkeessa arvioitiin myös julkisten hankintojen nykytilaa. Suomessa noin puolet kunnista huomioi kestävyystavoitteet hankintastrategiassa tai muussa hankintoja koskevassa ohjeistuksessa, mutta hyvin yleisellä tasolla. Hankintojen strategista kehittämistä ja johtamista tulee vahvistaa ja kestävyysnäkökulma kytkeä kunnan talouden kokonaissuunnitteluun. Hankkijoiden markkinatuntemusta tulee lisätä ennakoivalla vuoropuhelulla mahdollisten toimittajien kanssa ja osaamista tulee lisätä koulutuksella. Sääntelyn kasvattamisen sijaan hankkijoita tulisi kannustaa kestäviin hankintoihin. Kannustava malli voi olla esimerkiksi vaikuttavuusperusteinen hankinta, joka kohdistuu ympäristö- ja sosiaaliseen vaikuttavuuteen, ja jonka avulla hankinnan mahdollista riskiä voidaan paremmin jakaa ja hallita. Tuloksia on hyödynnetty kestävien ja innovatiivisten hankintojen osaamiskeskuksen valmisteluissa.

Kohti kiertotaloutta

Valtakunnallinen jätesuunnitelma vuodelle 2023 ”Kierrätyksestä kiertotalouteen” valmistui. Suunnitelmassa esitettiin tavoitetila ja sen saavuttamiseksi tarvittavia yleisiä toimia sekä toimia neljällä painopistealueella (yhdyskuntajäte, biohajoavat jätteet, rakennus- ja purkujäte sekä sähkö- ja elektroniikkaromu). Suunnitelma sisälsi myös jätteen synnyn ehkäisyyn suunnitelman.

Kiertotalouspaketin toimeenpano jatkui mm. kuuden jätealan direktiivin muutosehdotuksen käsittelyllä. Direktiivipaketista saavutettiin sopu joulukuussa kolmikantaneuvotteluissa. Valtaosa Suomen kannalta tärkeitä neuvottelutavoitteita saavutettiin. Paketti on kuitenkin hyvin kunnianhimoinen ja tulee vaatimaan kaikkien jäsenmaiden osalta merkittäviä toimia. Vaikutettiin myös kiertotalouspaketin muiden toimenpiteiden, kuten esim. muovistrategian valmisteluun.

Uudistettiin eräiden jätteiden hyötykäyttöä maarakentamisessa koskeva asetus (ns. MA-RA-asetus). Asetuksen soveltamisala laajeni merkittäväksi. Lisäksi valmisteltiin eräiden maa-ainesjätteiden hyödyntämistä koskevaa asetusta ja siihen liittyen valtioneuvoston asetuksen maaperän pilaantumisen ja puhdistustarpeen arvioinnista päivittämistä.

Jätelain muutos on päätetty toteuttaa kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa toteutetaan hallitusohjelman kirjaus kunnan vastuun rajoittamisesta sekä jätehuoltoa koskeva sidosryhmien markkinaehtoisesta ulosmyyntiä koskeva hankintalaista poikkeava prosenttiraja. Tätä koskeva hallituksen esitys (HE 195/2017 vp) hyväksyttiin joulukuussa. Toinen vaihe on käynnistynyt ja sen yhteydessä toteutetaan lakisääteinen markkinapaikka ns. markkinaputteen osoittamiseksi.

Käynnistettiin neljä kokeiluhanketta yhdyskuntajätteen kierrätyksen edistämiseksi. Hankkeet valmistuvat vuonna 2018. Selvitys kansallisten ei enää jätettä (EoW) -säästöjen tarpeesta valmistui loppuvuonna ja sen pohjalta on tarkoitus aloittaa säästövalmistelu.

Valtakunnallisen öljyjätehuollon kehittämiseksi käynnistettiin sidosryhmien kanssa yhteiset neuvottelut Green deal -sopimuksesta, jonka tavoitteena on varmistaa voiteluöljyjätteen etusijajärjestyksen mukainen käsittely ilman lakisääteistä järjestelmää. Sopimuksen toteutuessa luovuttaisiin jatkossa öljyjättemaksun keräämisestä ja käytettäisiin jo kertyneet varat sopimuksen edistämiseen.

Selvitys orgaanisen jätteen kaatopaikkakiellon toimeenpanon vaikutuksista käynnistyi kesällä 2017 ja valmistuu keväällä 2018. Työssä huomioidaan vireillä oleva kaatopaikkadirektiivin muutos.

Arktinen, pohjoismainen ja Venäjä-yhteistyö

Ympäristöhallinto on antanut vahvan panostuksen Arktisen neuvoston Suomen puheenjohtajuuskauden toteutukseen. Suomen Arktiseen näkyvyyteen on panostettu kansainvälisillä ympäristöfoorumeilla ja sähköisessä viestinnässä. Kansainvälistä tietoisuutta mustan hiilen ja muiden kaukokulkeutuvien saasteiden vaikutuksesta Arktisella alueella on lisätty. Valmistelut vuoden 2018 isoihin ympäristötapatumiin, mm. arktiseen öljyntorjuntaharjoitukseen, biodiversiteettikongressiin ja arktisten maiden ympäristöministerikokoukseen, on käynnistetty.

Pohjoismaiselle selvitysmiehelle järjestettiin kattava konsultaatiokierros ympäristöhallinnossa, jonka aikana annettiin Suomen kontribuutio pohjoismaisen ympäristöpoliittisen yhteistyön läpivalaistukseen. Vuonna 2017 käynnistyi Pohjoismaiden ministerineuvoston ympäristöohjelman (2019–2024) valmistelu, johon vaikutettiin Suomen prioriteettien mukaisesti. Pohjoismaiden ministerineuvoston tiedostuskonttorit Venäjällä jouduttiin sulkemaan. Osa tiedostuskonttoreiden budjetista ohjattiin muutamaan sektoriohjelmaan, joilla rahoitetaan rajan yli tapahtuvaa aluetason, tutkimuslaitosten ja kansalaisyhteiskunnan yhteistyötä. Ympäristöohjelman hanketyötä hallinnoi NEFCO. NEFCO:n toiminta-alueetta laajennettiin Suomen puheenjohtajakaudella neuvotellulla sopimusmuutoksella. Uusi sopimus astui voimaan kesällä 2017.

Venäjän toimet Ukrainassa vaikuttivat edelleen voimakkaasti Venäjää koskevaan kansainväliseen ympäristötyöhön mukaan lukien rahoitus sekä EU:n ja Venäjän väliset suhteet.

Luonnonsuojeluyhteistyö Venäjän kanssa tuotti tulosta: Venäjän ympäristövuoden päätteeksi Venäjä perusti kaksi luonnonsuojelualuetta Fennoskandian vihreälle vyöhykkeelle. Suomalaista ympäristöteknologiaa ja -osaamista esiteltiin venäläisille erityisesti jätesektorin hankkeissa. Suomi korosti Venäjä-yhteyksissään tiedonvaihdon sujuvuutta, erityisesti hankkeissa, joista aiheutuu rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia. Suomi ja Venäjä tapasivat ympäristöasioissa korkealla tasolla usean kerran vuoden 2017 aikana.

Suomi on tarjonnut aktiivisesti osaamistaan Krasnyi Borin ongelmajätekaatopaikan aiheuttaman ympäristöuhan selvittämiseksi ja poistamiseksi. Suomalaisyrietykset ovat vahvasti mukana kaatopaikan ennallistamisen suunnittelussa. Ympäristöministeriö on edesauttanut neuvotteluja Venäjän Luonnonvara- ja ympäristöministeriön kanssa näytteiden ottamisesta ja kuljettamisesta Suomeen.

Ympäristövaikutusten arviointi

YVA-direktiivin muutosdirektiivin (2014/52/EU) täytäntöönpanon yhteydessä ajantasaisesti tehtiin koko YVA-lainsäädäntö. Uusi YVA-laki ja -asetus sekä lain ja YVA-direktiivin muuttamisesta johtuvien sektorilakien muutokset tulivat voimaan toukokuussa 2017. Uudistuk-

sesta järjestettiin koulutusta ja ELY-keskuksille laadittiin tuki- ja koulutusmateriaalia uusien tehtävien hoitamista ja alueellisten koulutusten järjestämistä varten. Lisäksi valmisteltiin hankeluettelon uudistamista ja tehtiin muutostarpeista selvitys.

Ympäristöministeriö hoiti Espoon YVA-yleissopimuksen ja SOVA-pöytäkirjan mukaiset tehtävät liittyen valtioiden rajat ylittäviin hankkeisiin sekä suunnitelmiin ja ohjelmiin. Näistä merkittävin oli Nord Stream 2 -maakaasuputkilinja Itämerellä.

Ympäristöministeriö toteutti vuonna 2017 hankkeen, jolla tuettiin SOVA-lainsäädännön toimeenpanoa aluetasolla. Työssä tuettiin SOVA-viranomaistehtävien hoitamista ELY-keskuksissa (mm. valmennustilaisuuksien ja help desk -toiminnan kautta) sekä kehitettiin ELY-keskusten vastuulla olevien vesienhoitosuunnitelmien ympäristöarviointia. SOVA-viranomaistehtävien hoitamiseen keskittyvässä työssä konkreettisena ja työskentelyn läpäisevänä suunnitteluesimerkkinä hyödynnettiin vuoden 2017 aikana toteutettavia maakuntaohjelmapirosesseja, joihin sisältyi SOVA-lain mukainen ympäristöarviointi.

Ympäristöministeriössä käynnistyi toukokuussa 2017 Arktinen YVA -hanke. Hankkeen tavoitteena on muodostaa hyvien käytäntöjen suositukset ympäristövaikutusten arviointien toteuttamiselle arktisilla alueilla ja luoda arktisten YVA-toimijoiden verkosto. Hanketta rahoittaa ulkoministeriö (IBA-rahoitus) ja se on samalla osa Arktisen neuvoston Suomen puheenjohtajuuskauden (2017–2019) aktiviteetteja. Hanke tukee Suomen Arktisen neuvoston puheenjohtajuuden laajaa kehysteemaa, kestävän kehityksen Agenda 2030:n tavoitteiden jalkauttamista arktiseen yhteistyöhön sekä Suomen puheenjohtajuusohjelman ympäristönsuojeluprioriteettia.

Turvetuotannon tarkkailuohje valmistui vuonna 2017 ja se korvaa vuonna 2006 Turvetuotannon tarkkailuoppaan. Ohje on tarkoitettu valvonta- ja ympäristölupaviranomaisille. Lisäksi se antaa tietoa turvetuottajille, tarkkailua toteuttaville konsulteille ja muille sidosryhmille. Ohjeella yhdenmukaistetaan turvetuotannon tarkkailukäytäntöjä.

Ympäristötietoisuuden ja ympäristökasvatuksen edistäminen sekä ympäristöjärjestöjen tukeminen

Vuonna 2017 harkinnanvaraista valtionavustusta myönnettiin 36 ympäristö- ja asuntoalan järjestöille niiden perustoimintaan tai neuvonta- ja valistustyöhön, yhteensä 930 000 euroa. Ympäristönhoitoon (ml. saaristo- ja tunturialueiden jätehuoltoon) osoitettiin yhteensä 550 000 euroa ja ympäristökasvatus- ja valistushankkeisiin 250 000 euroa. Ympäristö- ja asuntoalan järjestöille myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten haku- ja käsittelyprosessin kehittäminen jatkui edelleen, pyrkimyksenä lisätä sen avoimuutta ja selkeyttä sekä määrärahan vaikuttavuutta.

1.2.2 Luonnonsuojelu

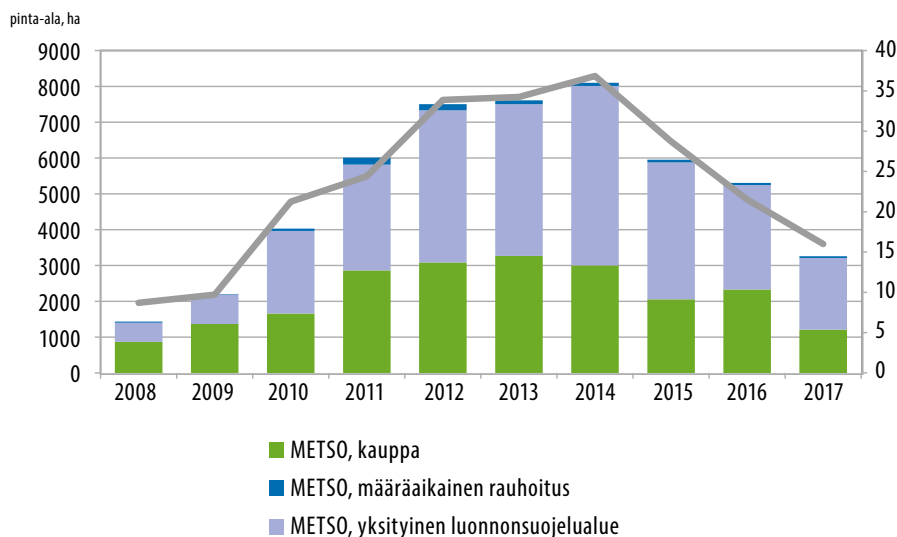
Metsien ja soiden suojelua jatkettiin ja toteutettiin Luontolahjani satavuotiaalle -kampanja

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) tavoitteet pääosin saavutettiin ja toteutettiin noin 3 300 hehtaaria uusia alueita. Aivan kaikissa ELY-keskuksissa tavoitetta ei saavutettu johtuen tarjolle tulevien kohteiden hieman aikaisempaa vähäisemmästä määrästä sekä henkilöstöresurssien niukkuudesta. Soiden suojelua toteutettiin etenkin Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava-alueilla, yhtiöiden omistamilla mailla, Luontolahjani-kampanjassa ja pieneltä osin yksittäisillä METSO-kohteilla.

Suomen itsenäisyyden juhluvuoden kunniaksi järjestettiin Luontolahjani satavuotiaalle -kampanja, jossa kannustettiin maanomistajia perustamaan yksityisiä luonnonsuojelualueita. 170 uutta suojelualuetta perustettiin pinta-alaltaan 3 064 hehtaaria. Kampanja ylitti siis reilusti sille asetetun 1 800 hehtaarin tavoitteen. Suojelualueita perustettiin kaikkiin Suomen 18 maakuntaan. Eniten uusia suojelualueita tuli Pohjois-Karjalaan ja Pohjois-Pohjanmaalle. Pinta-alallisesti eniten suojeltiin Pohjois-Suomessa.

Kampanjassa suojellut kohteet ovat etupäässä erilaisia metsiä ja soita. Lisäksi joukossa on muun muassa ulkosaariston luotoja. Suurin yksittäinen suojelukohde on noin 270 hehtaaria ja pienin alle puoli hehtaaria. Osallistujien joukossa oli yksityishenkilöitä, yrityksiä, kuntia, säätiöitä ja yhdistyksiä. Valtio suojelee kampanjassa sovitun mukaisesti yksityismaiden kohteita vastaavan määrän valtionmaiden arvokkaita kohteita, painottaen Etelä-Suomen alueita. Kunnat tukivat kampanjaa merkittävällä panostuksella, sillä 40 kunnan maille perustettiin yhteensä noin 1 980 hehtaaria uusia suojelualueita, eniten Uudellamaalla ja Pirkanmaalla. Luontolahjani-kampanjalla oli myönteinen vaikutus sekä suojelualueverkon laatuun, että luonnonsuojeluviestintään ja yleiseen suhtautumiseen luonnonsuojeluun.

Kuvio 1. Kuvio 1. METSO-pinta-alat ja kustannukset

Luonnonsuojelualueverkosto täydentyy

Hossan kansallispuisto perustettiin Suomen itsenäisyyden juhluvuoden kansallispuistona. Puiston perustaminen oli yksi hallituksen kärkihankkeista. Hossan kävijämäärät kaksinkertaistuivat edellisvuoteen verrattuna, kun alue oli pääosin valtion retkeilyaluetta.

Valtion maiden muiden luonnonsuojelualueiden perustamissäädökset valmistuivat Itä-Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan eteläosien alueilla. Etelä-Savon, Uudenmaan ja Etelä-Karjalan suojelualueiden asetusluonnoksen valmistelu sekä Länsi-Lapin, Merenkurkun ja Pohjois-Karjalan alueiden esiselvitykset ovat käynnissä. Vuonna 2011 alkaneen säädösvalmistelun aikana perustettujen suojelualueiden yhteismäärä on vuoden 2017 lopussa 216 aluetta ja 278 748 hehtaaria.

Esiselvitys ilmastomuutoksen vaikutuksista luonnonsuojelualueverkostoon ja sen kytkeytyneisyyden kehittämistarpeista valmistui. Varsinaisen selvityshankkeen valmistelu aloitettiin.

Kuopioon perustettiin Suomen yhdeksäs kansallinen kaupunkipuisto. Kuopion kaupunkipuisto on yhdistelmä saaristoluontoa, rakennusperintöä, virkistysalueita ja hoidettuja puistoja. Valtaosa puiston 7 300 hehtaarin pinta-alasta on Kallaveden saaristoa ja vesialuetta.

Natura 2000 -verkoston täydentäminen

ELY-keskusten Natura-yleissuunnitelmat julkaistiin keväällä. Natura-alueiden tilan arviointi eteni suunnitellusti Metsähallituksessa ja kaikissa ELY-keskuksissa. Natura 2000 -verkoston täydentämistä ja tietojen ajantasaistamista koskevat päätökset eivät valmistuneet vuoden 2017 aikana, vaan esityksen valmistelua valtioneuvoston päätöstä varten jatketaan.

Luontotyyppien suojelu ja hoito

Luontotyyppien toisen kansallinen uhanalaisuustarkastelun arviointityö on pääosin tehty ja tulokset sekä johtopäätökset valmistuvat julkaisuksi vuonna 2018. ELO-työryhmät edistävät luontotyyppien ennallistamistoimia ja niiden priorisointia sekä suojelualueilla että talouskäytössä olevilla alueilla. Kunnostusojituskohteiden vedenohjausta suojelusoille edistävä hanke on valmis ja kehitettyjen sovellusten ja karttatyökalun jalkautus eri toimijoille etenee hyvin.

Perinnebiotooppien valtakunnallista inventointia valmisteltiin tekemällä koe- ja malliinventointeja Varsinais-Suomessa, Lapissa, Pirkanmaalla ja Pohjois-Karjalassa. Lisäksi inven-

tointi-ohjeita on täsmennetty. Inventointeihin aikanaan osallistuville maastotyöntekijöille järjestettiin koulutustilaisuuksia Lapin ELY:n OHKE-hankkeen yhteydessä.

Suomen Ramsar-kosteikkotoimintaohjelman 2016–2020 mukaisesti järjestettiin vuoden kosteikkopäivän ja muita kosteikkoihin liittyviä tapahtumia ympäri Suomea, sekä osallistuttiin yhteistyöhön SYKE:n koordinoimassa vesistökunnostusverkostossa.

Uhanalaisten lajien suojelu

Laajapohjaisessa yhteistyössä valmisteltu Uhanalaisten lajien suojelun toimintaohjelma julkaistiin maaliskuussa. Suomen lajien viides uhanalaisuusarviointi on edennyt asiantuntijatyöryhmissä suunnitellusti. Saimaannorpan suojelun strategian ja toimenpidesuunnitelman välitarkastelu ja päivitys toteutettiin laajapohjaisessa työryhmässä. Ympäristöministeriö on vahvistanut sen ohjeellisena lajin suojelun toimintaohjelmana. Seurantaryhmä jatkaa työtään ja toimenpideohjelmaa toteutetaan.

Business ja Biodiversity -hanke

Business & Biodiversity -ohjelmassa neljättä kertaa järjestetyn valmennuksen sisältö uudistettiin vastaamaan entistä paremmin liiketoiminnan tarpeita hyödyntämällä vuonna 2016 julkaistua kansainvälistä Natural Capital Protocol -ohjeistoa. Valmennus perustui WBCSD-yritysvastuuverkoston luomaan Business Ecosystem Training -ohjelmaan ja siihen osallistui asiantuntijoita kaikkiaan 12 yrityksestä ja organisaatiosta. B&BD-kehittämisohjelma valmistui ja osallistuttiin EU:n sekä CBD:n B&BD-verkostojen kehittämiseen.

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin lausunnoista ja kuulemisen kannanotoista valmisteltiin yhteenveto, joka julkaistaan vuonna 2018. Hankkeesta tehtiin media-analyysi, joka otetaan jatkovalmistelussa huomioon. Valtioneuvoston päätöksen valmistelua valtakunnallisista maisema-alueista jatketaan edelleen.

Luontomatkailun edistäminen

Suomen kansallispuistoihin tehtiin vuonna 2017 yli 3,1 milj. käyntiä, mikä merkitsee kymmenen prosentin kasvua edellisvuoteen verrattuna. Kansallispuistokävijöiden lähiseudulle jättämän rahankäytön vaikutus kasvoi 15 prosenttia ja oli vuonna 2017 yhteensä 206,5 milj. euroa. Kansallispuistojen tarjoamat virkistyskäyttömahdollisuudet ovat kaikkien suomalaisten ja Suomessa vierailevien ulottuvilla. Ne tarjoavat myös eriomaisen pohjan luoda edellytyksiä kasvavalle luontomatkailulle. Hallitus panostaa matkailun kasvun edis-

tämiseen 16 milj. euroa vuosina 2018–2019. Tästä noin 4 milj. euroa (YM 2,94 Me, MMM 1,03 Me) kohdennetaan Metsähallitukselle hankkeelle luontomatkailun edistämiseen.

Geenivarat

Kansallisesti on pantu täytäntöön EU:n asetusta (511/2014) geenivarojen saantia ja saatavuutta sekä niiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasapuolista jakoa koskevan Nagoyan pöytäkirjan määräysten noudattamistoimenpiteistä käyttäjille unionissa sekä lakia Nagoyan pöytäkirjan täytäntöönpanosta (394/2016). Täytäntöönpano on tapahtunut mm. ohjaamalla toimivaltaisten viranomaisten (SYKE ja Luke) toimintaa yhteistyössä MMM:n kanssa sekä käynnistämällä lain mukaisen ilmoitusmenettelyn toteuttamiseksi perustettavan rekisterin suunnittelu.

LIFE-hankkeet

Komissio hyväksyi vuonna 2017 kaksi suomalaista uutta LIFE-hanketta. Näiden kokonaiskustannukset olivat 9,78 milj. euroa, joista EU maksaa 5,86 milj. euroa.

Vuonna 2017 suomalaishakemuksia toimitettiin 14. Lisäksi suomalaistahoja on mukana seitsemässä muihin maihin toimitetussa hakemuksessa. LIFE-hankkeilta odotetaan entistä enemmän kansainvälisyyttä, mikä on myös toteutumassa: Yli puolet suomalaisista hankke-ehdotuksista oli kansainvälisiä; edellisenä vuonna 36 prosentissa hakemuksista oli kansainvälinen elementti.

LIFE Integroitujen hankkeiden hakuun toimitettiin yksi suomalaishakemus (SYKE:n koordinoima kansallinen ilmastomuutoskonsortio Life Canemure), joka on hyväksytty kaksivaiheisen hakemusprosessin toiselle kierrokselle keväälle 2018.

1.2.3 Vesien- ja merensuojelu

Vesien- ja merenhoidon toimeenpano etenee

Vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmien toimeenpanoa on edistetty hallitusohjelman kärkihankkeilla sekä ELY-keskusten toimialueillaan rahoittamien avustusten turvin. Toisen valtakunnallisen kärkihankehaun tuloksena käynnistettiin 12 uutta hanketta, joissa mm. kehitetään hulevesien hallintaa, keinoja vesistöjen ulkoisen ja sisäisen kuormituksen vähentämiseksi, uusia menetelmiä jätevesien sisältämien ravinteiden talteen ottamiseksi ja sovitetaan yhteen vesiensuojelun ja tulvasuojelun tarpeita. Toimenpiteiden vauhdittamiseksi panostettiin aktiiviseen viestintään, jatkettiin ympäristöhallinnon yhteistyönä Vaukuta vesiin -kampanjaa ja luotiin hankkeiden rahoitusta tukemaan rahatpintaan.fi-nettisivusto. Hankehaut koordinoitiin ja hankkeita arvioitiin yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa.

Pohjavesialueiden määrittäminen ja luokittelu vesienhoidon ja merenhoidon jäljestämisestä annetun lain mukaisesti etenee ELY-keskuksissa resurssien puitteissa. Työ tulee valmistumaan eri ELY-keskuksissa eri aikoina johtuen pohjavesialueiden määrästä ja käytettävissä olevista resursseista.

Suomen meriympäristön tilasta valmistui uusi arvio. Arvion mukaan koko Suomen merialue on rehevöitynyt, ihmisten aiheuttamasta toiminnasta johtuva ravinnekuormitus heikentää vesien tilaa eniten eikä kuormitusta ole onnistuttu kääntämään laskuun. Meren tila-arvio ja yleiset tavoitteet, jotka ovat merenhoitosuunnitelman ensimmäinen osa, sekä vesienhoitosuunnitelmien päivityksen työohjelma ja aikataulu Suomen seitsemällä vesienhoitoalueella valmisteltiin kuulemista varten.

Kolmannen vesienhoitokauden ja toisen merenhoitokauden työt aloitettiin yhteisen koordinaatio- ja seurantaryhmän ohjauksessa. Vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan kokonaisuudistus aloitettiin selvitystyöllä (SITO). Maakuntiin valmistautumista edistettiin maakuntatyöryhmissä, maakuntakierroksilla ja vesien- ja merenhoidon käsikirjalla.

Ympäristöministeriön, Suomen Kuntaliiton ja Suomen Vesilaitosyhdistyksen solmiman vapaaehtoisen suositussopimuksen 2012–2016 seuranta osoitti, että jätevedenpuhdistamot onnistuivat vähentämään vesiä rehevöittäviä fosforipäästöjään 27 prosenttia ja typpipäästöjään 10 prosenttia sopimuksen aikana. Suositussopimus on ollut ensimmäinen vapaaehtoinen valtakunnallinen vesiensuojelusopimus.

Ravinteiden kierrätyksellä vähennettiin Itämeren rehevöitymistä

Ravinteiden kierrätyksen toimintaohjelman laatimista varten selvitettiin typen ja fosforin kierrätyksen nykytilaa Suomessa. Selvitys ehdottaa mm. ravinteiden käytön ohjauskeinojen kokonaisuudistusta. Keskeisenä tavoitteena tulisi olla ylilannoituksen vähentäminen ja siirtyminen kasvien tarpeen mukaiseen lannoitukseen. Tällöin riittävä lannan prosessointitarve olisi 20 prosenttia, kun otetaan huomioon lannan alueellinen tuotto ja käyttötarve. Hallitusohjelman tavoite vuoteen 2025 mennessä on 50 prosenttia.

Vuoden 2017 VN TEAS -hankkeena selvitettiin jäteveden fosforin kierrättämisen erilaisia teknisiä ratkaisuja ja kierrätykseen kannustavia ohjauskeinoja. Kierrättämisen menetelmät eivät ole vielä täysin kilpailukykyisiä kustannuksiltaan, ja Suomeen niistä parhaiten soveltuvat edellyttävät vielä kehittämistä. Ohjauskeinoista tarvittaisiin useiden erilaisten keinojen yhdistelmiä kierrättämisen eri tavoitteita ja sen kehityskaaren eri vaiheita varten.

Ravinteiden kierrätysohjelman 7. hankehaun tuloksena käynnistettiin kahdeksan uutta hanketta, joissa mm. kehitetään alueellista ravinnekierrätystä kaupunginosa-, alue- ja kuntatasolla sekä vähennetään ruokahävikkiä Saaristomeren matkailukohteissa ja kotitalouk-

sisä. Vuonna 2017 valmistui 11 hanketta, joissa mm. luotiin toimintamalli ravinneneutraali kunta -konseptin käyttöön ottamiseksi Suomen kunnissa ja kehitettiin uusia lannoitustuotteita, kuivikkeita ja kasvualustoja.

Kärkihanke täysimittakaavaisen koekohteen toteuttaminen jäteveden ravinteiden talteen ottamiseksi käynnistyi ympäristöministeriön myönnettyä yhteensä 2,1 milj. euron avustukset kolmelle hankkeelle. Hankkeiden tavoitteena on kehittää uudenlaisia turvallisia kierrätyslannoitteita tai niiden raaka-aineita.

Haja-asutuksen jätevesisääntelyä kohtuullistettiin

Valtioneuvoston asetus (157/2017) talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla annettiin, ja se tuli voimaan samanaikaisesti 3.4.2017 hajajätevesiä koskevan ympäristönsuojelulain muutoksen (19/2017) kanssa. Lainsäädännön muutoksilla ei ole vaikutusta uudisrakennuksiin. Muutokset koskevat vain ennen vuotta 2004 rakennettuja kiinteistöjä. Laissa säädettyyn määräaikaan mennessä tulee tehostaa talousjätevesien käsittelyä ainoastaan vesistön tai meren läheisyydessä tai pohjavesialueella. Muilla kuin näillä alueilla tulee kiinteistöjen jätevesijärjestelmä kunnostaa vasta tiettyjen suurten remonttien yhteydessä. Arviolta kolme neljännestä kiinteistöistä vapautui määräaikaan sidotusta kunnostusvelvoitteesta.

Kiinteistökohtaisia jätevesijärjestelmiä koskeva ohjeistus uudistettiin ja julkaistiin ymparisto.fi-sivuilla.

Kansainvälinen yhteistyö Itämeren suojelussa

Itämeren suojelusopimuksen (HELCOM), Itämeren toimintaohjelman ja vuoden 2013 ministerikokouksen velvoitteiden toteuttaminen jatkui. Itämeren tilanarvio HOLAS2 valmistui Suomen johdolla ja pantiin kuultavaksi. HELCOM tuki Suomen aloitetta käynnistää Itämeren toimintaohjelman päivittäminen vuonna 2018. Itämeren suojelun toimia ja kansallisia ratkaisuja esiteltiin kesäkuussa New Yorkissa järjestetyssä YK:n Agenda2013 SDG14 The Ocean -kokouksessa sekä EU:n isännöimässä Our Ocean -konferenssissa. Suojeluyhteistyötä rehevöitymisen torjumiseksi jatkettiin myös EU:n Itämeren alueen strategian Suomen ja Puolan koordinaatiovastuulla olevan politiikka-ala Nutrin toimesta.

Painolastivesiyleissopimus tuli kansainvälisesti voimaan syyskuussa 2017.

Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuusrahasito päätti avata pienimuotoisten, kansalaisyhteiskuntaa palvelevien ympäristöhankkeiden valmistelun Luoteis-Venäjällä. Näitä hankkeita ovat mustahiilihankkeet ja Krasnyi Borin vaarallisten jätteiden kaatopaikan

kunnostaminen. Kaliningradin, Pietarin Nevan hankkeen Pohjoinen sekä Petroskoin jätevedenpuhdistamot valmistuivat.

Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelma

VELMU2-ohjelma eteni toimintasuunnitelman mukaisesti. VELMU-karttapalvelu on käytössä ja sen käyttöä edistettiin koulutuksilla. Ensimmäinen kattava tietoteos Suomen vedenalaisesta meriluonnosta ”Meren aarteet. Löytöretki Suomen vedenalaiseen meriluontoon” valmistui, ja voitti WWF:n Vuoden luontokirja 2017 -palkinnon.

1.2.4 Alueidenkäyttö

Alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän uudistamista pohjustettiin

Osana valmistautumista maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistukseen laadittiin luonnos alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän uudistamista koskeviksi suuntaviivoiksi. Tavoitteena on tuoda yhteiskunnalliseen keskusteluun ideoita ja näkemyksiä siitä, miten suunnittelujärjestelmää pitäisi kehittää, jotta se vastaisi tulevaisuuden toimintaympäristön haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen tietopohjaa on vahvistettu suunnitelmallisesti useilla selvityksillä ja verkkoavoriivillä. Tavoitteena on, että maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen lakivalmistelu käynnistään vuoden 2018 aikana.

Kaavoituksen ja rakentamisen lupamenettelyn sujuvoittamista koskeva MRL-muutos voimaan

Maankäyttö- ja rakennuslain muutos 230/2017 tuli voimaan 1.5.2017. Muutoksella toteutetaan hallitusohjelman kaavoituksen ja rakentamisen lupien sujuvoittamista koskevia toimenpiteitä. Muutoksen tavoitteena on vähentää kaavoitukseen ja rakentamiseen liittyvää sääntelyä, lisätä rakentamismahdollisuuksia sekä edistää elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja toimivan kilpailun kehittymistä. Muutoksen toimeenpanoa on tuettu aiheeseen liittyvällä koulutuksella.

Maakuntaudistukseen valmistautuminen

Osana maakuntaudistuksen II-vaiheen lakipakettia valmisteltiin maankäyttö- ja rakennuslakia koskevat maakuntaudistukseen liittyvät muutokset. Lakipakettiin kuuluvat lakiluonnokset olivat lausunnoilla 24.4.–19.6.2017. Maankäyttö- ja rakennuslain muutosta koskeva luonnos viimeisteltiin lausuntokierroksen pohjalta.

Alueidenkäytön suunnittelu ja maakuntauudistus (AAMU) -hanke käynnistyi alkuvuonna 2017. Hanke toteutetaan valtioneuvoston yhteisen selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN-TE-AS) rahoituksella. Ympäristöministeriö toimii hankkeen vastuuministerinä. Hankkeessa selvitetään maakuntauudistuksen vaikutuksia alueidenkäytön suunnittelujärjestelmään, toimijoiden rooleihin, tehtäviin sekä yhteistyöhön. Hankkeen toteutus jatkuu vuonna 2018.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet uudistettiin

Valtioneuvosto teki 14.12.2017 päätöksen uudistetuista valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista, jotka korvaavat valtioneuvoston vuonna 2000 hyväksymät ja vuonna 2008 tarkistamat tavoitteet. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet uudistettiin siten, että ne vastaavat mahdollisimman hyvin alueidenkäytön tulevaisuuden haasteisiin, kuten kaupungistumiseen ja ilmastomuutokseen. Tavoitteet valmisteltiin maankäyttö- ja rakennuslain toimivuusarvioinnin ja hallitusohjelman linjausten mukaisesti siten, että ne koskevat aiempaa rajatun keskeisimpiä valtakunnallisia näkökohtia ja ovat selkeämpiä.

Kestävän kaupunkikehityksen ohjelmaa valmistellaan

Hallitus päätti puolivälitarkastelussaan huhtikuussa 2017 käynnistää kansallisen kestävän kaupunkikehityksen ohjelman. Ohjelman valmistelun taustalla ovat YK:n Habitat III -konferenssissa lokakuussa 2016 hyväksytty Uusi kaupunkikehitysohjelma ja YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030:n kaupunkikehitystä koskevat tavoitteet sekä osaltaan toukokuussa 2016 hyväksytty uusi Kaupunkiagenda EU:lle -yhteistyökehys. Ympäristöministeriö koordinoi ministeriöiden välistä valmistelutyötä. Ohjelmalla on neljä painopistealuetta: vähähiiliset, älykkäät, sosiaalisesti kestävät ja terveelliset kaupungit. Valmistelu tähtää ohjelma-konseptin valmistumiseen ja ensimmäisten ohjelman mukaisten toimien käynnistämiseen kesäkuussa 2018.

Metropolipolitiikan toteuttaminen jatkui

Ympäristöministeriö jatkoi metropolipolitiikan käytännön koordinaatiotyötä tiiviissä yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Metropolipolitiikan keskeisiä teemoja ovat alueen kansainvälisen kilpailukyvyn, elinkeinopolitiikan ja aluekehityksen edistäminen, maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnittelun yhteistyö sekä yhteistyö segregaaion ehkäisyssä. Valtion ja pääkaupunkiseudun ja Lahden välisen toukokuussa 2016 solmitun kasvusopimuksen keskeinen tavoite on tehdä seudusta maailman paras testialusta smart- ja cleantech-ratkaisuille. Valtion ja Helsingin seudun välistä kesäkuussa 2016 allekirjoitettua MAL-sopimusta on toteutettu onnistuneesti ja sopimuksen asuntotuotantotavoitteet ovat ylittyneet. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimintaohjelma (AUNE) on tehnyt

sopimukset ohjelman toteuttamisesta metropolialueella Helsingin, Espoon, Vantaan ja Hyvinkään kaupunkien kanssa, ja onnistunut vähentämään pitkäaikaisasunnottomuutta.

Valtion ja kaupunkiseutujen välinen MAL-yhteistyö oli tiivistä

Neljän isoimman kaupunkiseudun (Helsingin, Turun, Tampereen ja Oulun kaupunkiseudut) kuntien ja valtion väliset MAL-sopimukset ovat voimassa vuosina 2016–2019. Sopimukset ovat osa hallitusohjelman kilpailukykykärkihanketta.

MAL-sopimuksiin on sisällytetty kaupunkiseutujen kuntien maankäyttöä, asumista ja liikennejärjestelmän kehittämistä koskevat keskeisimmät ja vaikuttavimmat toimenpiteet. Oulun seudulla sopimus kattaa myös palveluiden ja elinkeinojen kehittämisen teemat. MAL-sopimukset muodostavat yhdessä kasvusopimusten kanssa kokonaisuuden, jolla edistetään kaupunkiseutujen kilpailukykyä ja elinvoimaa.

Vuoden 2017 aikana on seurattu MAL-sopimusten toteutumista yhteistyössä kaupunkiseutujen kanssa ja valmisteltu valtakunnallisia sopimusten vaikuttavuutta kuvaavia seuranta-indikaattoreita. Vuoden aikana on osallistuttu aktiivisesti Helsingin seudun seuraavaa sopimuskautta pohjustavan MAL 2019 -suunnitelman valmisteluprosessiin. Lisäksi on yhdessä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa käynnistetty MAL-menettelyjen kehittämistä koskevaa yhteistyötä seuraavia sopimuskausia ajatellen.

Alueidenkäytön ja rakentamisen digimurrosta toteutettiin laajana kokonaisuutena

Rakennetun ympäristön tiedonhallinnan kokonaisuuteen vaikuttavia toimia tehtiin yhteensä viidessä digikärkihankkeessa. Rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisatio (KIRA-digi) -hankkeessa on vahvistettu julkisen ja yksityisen sektorin yhteiskehittämistä ja vauhditettu kiinteistö- ja rakentamisalan digimurrosta kokeiluhankkein ja viestinnällä. Yhteensä vuoden lopussa oli käynnissä tai jo päättynyt 78 kokeilua, jotka koskivat uusia toimintatapoja ja teknisiä ratkaisuja koko rakennetun ympäristön toimialaan. Tulevaisuuden digikaavoitukseen keskittyvässä Maankäyttöpäätökset-hankkeessa selvitettiin alueidenkäytön ja rakentamisen aineistojen digitaalista nykytilaa sekä kriittisiä, ratkaistavia pullonkauloja siirryttäessä kohti tietomallipohjaista alueidenkäytönsuunnittelua. Tulevaisuuden digikaavoitusta varten määriteltiin kansainväliset standardit täyttävät vähimmäisvaatimukset digikaavoille ja keskeisille maankäyttöpäätöksille.

Merialuesuunnittelu käynnistettiin

Merialuesuunnitelmien laatimisen valmistelu käynnistettiin ympäristöministeriön ja rannikon maakuntien liittojen ja yhteistyönä. Ympäristöministeriössä toteutettiin merialuesuunnitelmien yhtenäisyyttä tukeva hanke ja sidosryhmätilaisuuksia. Lisäksi valmisteltiin

suunnittelua varten tarvittavaa skenaarioselvitystä, jonka ympäristöministeriö teettää sekä yhteistyötä Ruotsin ja Viron kanssa. Kahdeksan rannikon maakuntaliittoa tulevat laatimaan kolme toistensa kanssa yhteensopivaa merialuesuunnitelmaa vuoden 2021 alkuun mennessä. Ympäristöministeriö vastaa suunnittelun yleisestä kehittämisestä sekä yhteistyöstä naapurimaiden kanssa merialuesuunnitelmien yhteensovittamiseksi.

Tuulivoimarakentamisen neuvontaa

Tuulivoimarakentamisen ohjauksen tehostamiseksi ja yhtenäistämiseksi on ympäristöministeriön rahoituksella jatkettu vuonna 2015 käynnistettyä valtakunnallista tuulivoimaneuvontaa. Neuvonnan lähtökohtana on mm. vuonna 2016 uudistettu päivitetty tuulivoimarakentamisen suunnittelun opas sekä maisema- ja linnustovaikutuksia koskeva tukiaineisto. Tuulivoimaneuvonta on sijoitettu Varsinais-Suomen ELY-keskukseen. Vuonna 2017 Suomeen rakennettiin 153 uutta tuulivoimalaa, jotka tuottavat 516 megawattia sähköä. Uudet voimalat kasvattavat Suomen tuulivoimakapasiteetin 2 044 megawattiin ja 700 tuulivoimalaan, joilla katetaan jo lähes 6 prosenttia vuotuisesta sähkönkulutuksesta ja lähes 8 prosenttia sähköntuotannosta.

Kestävän kiviaineshuollon toimintamalli

Kiviaineshuollon kehittämishanke on osa hallituksen kiertotalouteen liittyvää kärkihankekokonaisuutta. Kehittämishankkeessa on luotu alustava kestävä kiviaineshuollon toimintamalli, jolla vähennetään ympäristökuormitusta sekä säästetään kansantalouden kustannuksia. Selvityksen mukaan kehitetty toimintamalli soveltuu eri laajuisiin kohteisiin aluerakentamisesta täydennysrakentamiseen. Esitettyä toimintamallia on tarkoitus kehittää kokeilujen kautta. Tällainen kokeiluhanke on tarkoitus käynnistää vuoden 2018 aikana.

Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpano

Vuonna 2017 ympäristöministeriö käynnisti Kulttuuriympäristöstrategiaa toimeenpannaksen kaksi laajempaa hanketta: Kulttuuriympäristö voimavarana alueilla ja maakunnissa sekä Energiatohokkuuden parantaminen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten korjaushankkeissa. Lisäksi ympäristöministeriö teetti selvityksen kulttuuriympäristön hoitoon ja ilmastonmuutoksen hillintään liittyvästä tutkimustilanteesta sekä ruotsinnoksen Maisema – opas arvokkaiden maisema-alueiden maankäytön suunnitteluun -julkaisusta. Ministeriö julkaisi joulukuussa digitaalisen joulukalenterin, jonka kussakin luukussa esiteltiin eri toimijoiden onnistuneita kulttuuriympäristötekoja. Lisäksi Kulttuuriympäristöstrategiaa toimeenpantiin erilaisin viestinnällisin, informaatio-ohjauksen ja sidosryhmäyhteistyön keinoin.

Elinympäristön laatu

Liito-oravan huomioimista kaavoituksessa koskevan kirjeen päivitys toimitettiin kuntiin, maakunnan liittoihin ja ELY-keskuksiin alkuvuodesta 2017. Kirjeessä annetaan tietoa liito-oravaa koskevasta lainsäädännöstä, elintavoista sekä kaavoitustyön yhteydessä tarpeellisista selvityksistä ja vaikutusarvioinneista.

Rakennusten ja asuinalueiden ääniympäristön terveellisyyttä ja viihtyisyyttä vahvistettiin säätämällä ympäristöministeriön asetus rakennuksen ääniympäristöstä ja valtioneuvoston asetus raskaiden aseiden ja räjäytysten melutasoista. Lisäksi ympäristömeludirektiivin implementointi meluselvitysten osalta valmistui ja laitemeludirektiivin uudistamista edistettiin.

1.2.5 Asuminen

MAL-sopimuseuuduilla lisää vauhtia asuntokaavoitukseen ja -rakentamiseen

MAL-sopimuksien vuosille 2016–2017 toimeenpanoa ja seurantaa jatkettiin. Valtion ja kuntien väliset MAL-sopimukset vuosille 2016–2019 kehittävät maankäyttöä, asumista ja liikennettä kokonaisuutena Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun seuduilla. Sopimuksilla luodaan edellytyksiä tonttitarjonnan ja asuntotuotannon merkittävälle lisäämiselle sekä liikenteeseen kohdistettujen ja joukkoliikennettä tukevien investointien täysimääräiselle hyödyntämiselle. Kaikilla MAL-seuduilla on tavoitteena lisätä asuntotuotantoa etenkin keskustoissa ja hyvien joukkoliikenneyhteyksien alueilla. Näille alueille suunnataan sopimusten mukaan myös ARA:n asuntorakentamisen tuet ja kunnallistekniikka-avustukset.

Helsinginseudulla koko MAL-sopimuskauden asumiseen asemakaavoitusta kerrosalavoitteen yli puolet oli tullut voimaan jo elokuussa 2017. Ennakkotietojen mukaan vuoden 2017 loppuun mennessäseudulla on valmistunut noin 27 500 asuntoa, kun koko sopimuskauden tavoite on yhteensä 60 000 asuntoa. Vastaavasti on arvioitu, että Helsinginseudulla on aloitettu noin 33 000 asunnon rakentaminen kahtena ensimmäisenä sopimusvuotena. Myös muilla MAL-seuduilla asuntotuotantotavoitteet ovat toteutuneet hyvin. Asuntoja on rakennettu tavoitteiden mukainen määrä ja tuotannon painopiste on ollut liikenteellisesti hyvin saavutettavilla alueilla.

Tuetun asuntotuotannon edellytyksiä parannettiin ja kehitettiin

Ympäristöministeriössä valmisteltiin vuoden 2017 aikana hallitusohjelmaan perustuva asumisoikeusasumisen lainsäädännön kokonaisuudistus sekä pitkän karkotukimallin kehittämistä koskeva lainsäädäntöhanke, joka perustuu hallitusohjelmaan, eduskunnan lausumaan sekä budjettiriihikirjaukseen syyskuussa 2016. Asiakokonaisuuksiin liittyvät hallituksen esitykset on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2018 aikana.

Kohtuuhintaisen asuntotuotannon vauhdittamiseksi korkotukilainoituksen hyväksymis-valtuutta nostettiin siten, että se mahdollisti yhteensä noin 9 000 uuden asunnon rakentamisen. Samalla Helsingin seudulla oli edelleen MAL-sopimukseen liittyen käytössä pitkän korkotukimallin mukaisessa normaalissa vuokra-asuntojen uustuotannossa käynnistys-avustus. Lisäksi MAL-sopimuskuntia tuettiin asuinalueiden kunnallistekniikka-avustuksella, joiden painopiste oli täydennysrakentamisessa.

Ympäristöministeriön omistajaohjauksessa toimiva A-Kruunu Oy toimi aktiivisesti kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen rakennuttamisessa Helsingin seudulla. A-Kruunu käynnisti 374 asunnon rakentamisen vuonna 2017.

ARA-tuotanto

Valtion tukemaa asuntotuotantoa käynnistettiin koko maassa yhteensä 8 560 asuntoa. Tuetun tuotannon painopisteenä oli edelleen vuokra-asuntojen rakentaminen. Alkava korkotuettu ARA-tuotanto oli koko maassa yhteensä noin 7 700 asuntoa ja takauslainoitettujen vuokra-asuntoja oli noin 850 asuntoa. Edellisvuoteen nähden tuotanto kasvoi noin 650 asunnolla ja se painottui pitkän korkotuen vuokra-asuntoihin. Niitä aloitettiin yhteensä noin 5 600 asuntoa. Edellisvuoteen verrattuna suurin lisäys oli pitkäaikaisella korkotuella toteutetuissa normaaleissa vuokra-asunnoissa, joita rakennettiin 690 asuntoa enemmän, yhteensä vajaat 3 000 asuntoa. Asumisoikeusasuntotuotanto oli noin 1 700 asuntoa ja lyhyen korkotuen vuokra-asuntoja noin 400 asuntoa. Tuotannossa painottuivat kasvukeskukset ja noin puolet tuotannosta kohdistui Helsingin seudun MAL-sopimuskuntiin.

Tukea asumiseen ikääntyneille

Viisivuotinen Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma päättyi vuoden 2017 lopussa. Ympäristöministeriö vaikutti laaja-alaisesti siihen, että ikääntyvän väestön asumisen kehittämistarpeet otetaan huomioon asuntopoliittisissa toimenpiteissä, kuntien suunnitelmassa sekä asunto- ja rakennusalan toiminnassa. Lisäksi tuotettiin tietoa väestönosan asumistilanteesta ja luotiin kunnille työkaluja ikääntyneiden asumisen ennakointiin ja kehittämiseen. Ikääntyneiden asumisen yhteisöllisyyden ja ikäystävällisten asuinalueiden kehittämistä edistettiin. Lisäksi tuotettiin tietoa ikääntyneiden kotona asumista tukevasta ikätieteestä ja ikääntyvien asumiseen liittyvän vapaaehtoistyön mahdollisuuksista.

Asunnottomuuden ennaltaehkäisyä jatkettiin

Asunnottomuutta ehkäistiin toteuttamalla hallituksen periaatepäätöksen mukaista Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelmasta (AUNE) vuosille 2016–2019. Sopimukset ohjelman toteuttamisesta allekirjoitettiin yhdeksän kaupungin kanssa. Ohjelman painopiste on suunnattu asunnottomuuden riskin varhaiseen tunnistamiseen ja nopeaan

puuttumiseen tilanteessa, jossa henkilö on jäämässä tai juuri jäänyt asunnottomaksi. Osana AUNE-ohjelman toimeenpanoa valmistui selvitys mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asuntokannan tilasta ja asumista tukevista palveluista. Lisäksi käynnistettiin vuokralaisten talousongelmien ennaltaehkäisyhanke.

1.2.6 Rakentaminen

Rakennusten energiatehokkuutta parannettiin

Uusilta rakennuksilta vaadittavaa energiatehokkuutta ja ns. lähes nollaenergiarakentamisen määrittelyn perusteita koskeva laki (1151/2016) tuli voimaan vuoden 2017 alussa. Lain nojalla annettiin vuoden 2017 lopussa valtioneuvoston asetus rakennuksissa käytettävien energiamuotojen kertoimien lukuarvoista (788/2017) ja kaksi ympäristöministeriön asetusta, joista toinen koski uuden rakennuksen energiatehokkuutta (1010/2017) ja toinen uuden rakennuksen sisäilmastoa ja ilmanvaihtoa (1009/2017). Lain ja asetusten tavoitteena on parantaa rakennusten energiatehokkuutta ja lisäämään uusiutuvan energian osuutta huolehtien samalla hyvästä sisäilmaston laatuolosuhteesta. Uudistuksella toimeenpantiin rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (2010/31/EU) lähes nollaenergiarakentamista koskevat velvoitteet.

Komissio antoi rakennusten energiatehokkuusdirektiiviä koskevan muutosehdotuksen marraskuussa 2016. Kyseistä muutosta koskeva U-kirje annettiin helmikuussa 2017 eduskunnan käsiteltäväksi. Euroopan parlamentti ja neuvosto pääsivät sopuun direktiivistä joulukuussa 2017.

Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin toimeenpanoon liittyen laadittiin ja toimitettiin lokakuussa komissiolle seurantaraportit, joissa osoitettiin, että vuosina 2014–2016 Suomen toteuttamalla neuvontamenettelyillä saatiin aikaan vastaavat vaikutukset kuin pakollisilla lämmitys- ja ilmastointijärjestelmien tarkastuksilla olisi saavutettu.

Energiatodistuksen sisällöllistä kehitystä koskevaa valmistelutyötä jatkettiin. Energiatodistuslakia muutettiin joulukuussa 2017, jotta Suomen lainsäädäntö vastaisi rakennusten energiatehokkuusdirektiiviä energiatodistusmenettelyn ulkopuolelle jätettyjen rakennustyyppien tai rakennusten tilojen osalta. Joulukuussa 2017 annettiin ympäristöministeriön asetus rakennuksen energiatodistuksesta. Asetus tuli voimaan 1.1.2018. Energiatodistuslakiin ja energiatodistustietojärjestelmälakiin tehdyt muutokset sekä uusi energiatodistusasetus muodostavat entistä johdonmukaisemman kokonaisuuden muun energiatehokkuuslainsäädännön kanssa.

Ympäristöministeriön asetus rakennuksen energiatehokkuuden parantamisesta korjaus- ja muutostöissä annetun ympäristöministeriön asetuksen muuttamisesta annettiin 12.5.2017. Asetusta energiatehokkuuden parantamisesta korjaus- ja muutostöiden yhtey-

dessä koskevan, rakennusten energiatehokkuusdirektiivin toimeenpanoon liittyvän, kustannusoptimaalisuus raportin valmistelu on aloitettu.

Energiatehokkuusdirektiivin (2012/27/EU) 4 artiklan mukainen ilmoitus annettiin Euroopan komissiolle 4/2017: Julkisten että yksityisten asuin- ja kaupallisten rakennusten perusparantamista koskeva pitkän aikavälin strategia.

Ekosuunnittelu ja energiamerkintä

Ympäristöministeriö osallistui energiamerkintää koskevan EU:n asetuksen valmisteluun yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön ja energiaviraston kanssa. Uusi energiamerkintää koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/1369 tuli sovellettavaksi 1.8.2017 lähtien. Tuotteiden energiatehokkuudella on suuri energiansäästöpotentiaali erityisesti rakennustuotteiden osalta. Rakennustuotteita koskevia säädöksiä on annettu muun muassa lämmityslaitteille, takoilte, käyttöveden lämmityslaitteille, ilmanvaihtokoneille, lämpöpumpuille, puhaltimille ja kiertovesipumpuille. Ekologisen suunnittelun vaatimukset on tähän mennessä asetettu 28 tuoteryhmälle ja valmistelussa on vaatimukset yli kolmellekymmenelle tuoteryhmälle. Energiamerkintävaatimukset on säädetty 16 tuoteryhmälle ja valmistelussa on vajaan kahdenkymmenen tuoteryhmän vaatimukset. Markkinavalvontaviranomaisena toimivan Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tarvitsemat resurssit valvontaan ja testaukseen rakennustuotteiden osalta turvattiin ja aloitettiin varautuminen valvottavien tuoteryhmien laajenemiseen.

Rakentamismääräyskokoelman mittava uudistus valmistui

Rakentamismääräyskokoelman mittavan uudistuksen 2013–2017 johdosta uudet rakentamismääräykset ovat voimassa vuoden 2018 alusta. Vuoden 2017 puolella vireille tulleisiin rakennushankkeisiin sovelletaan vielä vanhoja määräyksiä. Rakentamismääräykset päivitettiin vastaamaan kestävä ja hyvä rakentamisen nykyaikaisia vaatimuksia maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä tavalla. Rakentamismääräyskokoelman uudistamisella yhdenmukaistettiin ja selkiytettiin rakentamista ohjaavia normeja. Yksittäisiä vaatimuksia on vähennetty noin puoleen. Lisäksi vaatimukset ja suosituksina annettavat ohjeet on nyt erotettu toisistaan. Myös korjausrakentaminen on mukana kokonaisuudessa. Asetukset koskien suunnittelua ja valvontaa, rakenteiden lujuutta ja vakautta, paloturvallisuutta, terveellisyyttä, käyttöturvallisuutta, esteettömyyttä, meluntorjuntaa ja ääniolosuhteita, energiatehokkuutta sekä asutosuunnittelua uudistettiin. Asetukset ottavat huomioon yhteiseurooppalaiset rakennustuotteiden sisämarkkinat, mikä edistää myös rakennusalan vientiä.

Rakentamisen kosteudenhallintaa parannettiin ja Terveet tilat 2028 -ohjelmaa valmisteltiin

Eduskunnan kirjelmän Rakennusten kosteus- ja homeongelmat (EK 5/2013 vp - M 5/2013 vp) sisältämien 14 toimenpidekohdan toteutusta jatkettiin. Rakentamisen kosteudenhallintaan liittyviä säädöksiä tiukennettiin mm. vaatimuksella koko rakennushankkeen kosteudenhallintaselvityksestä. Uusi asetus rakennusten kosteusteknisestä toimivuudesta annettiin marraskuussa 2017 ja se tuli voimaan 1.1.2018. Maaliskuussa 2017 julkaistiin Rakennustarkastusyhdistyksen, rakennusalan toimijoiden ja ympäristöministeriön yhteinen julkilausuma rakentamisen kosteudenhallintaa parantavan Kuivaketju10-toimintamallin käyttöönotosta.

Terveiden tilojen vuosikymmen -toimenpideohjelman valmistelu käynnistettiin kesäkuussa 2017 järjestetyn julkisen rakennuskannan sisäilmaongelmia käsitelleen parlamentaarisen keskustelutilaisuuden jälkeen. Ympäristöministeriö osallistui valtioneuvoston kanslian vetämän toimenpideohjelman valmisteluun. Ohjelman tavoitteena on julkisen rakennuskannan sisäilma-ongelmien ennaltaehkäisy ja sisäilmasta kärsivien auttaminen. Ministeri Tiilikainen antoi marraskuussa 2017 eduskunnalle pääministerin ilmoituksen ohjelman sisällöstä. Terveet tilat 2028 -nimisen ohjelman toimenpide-ehdotukset julkaistiin joulukuussa 2017 ja samalla alkoi helmikuun puoliväliin 2018 kestävä kuulemisvaihe.

Rakennusmateriaalien päästövaikutusten ohjaus sekä vähähiiliset julkiset hankintakriteerit

Ympäristöministeriössä valmistui syksyllä tiekartta rakennusmateriaalien ja -tuotteiden valmistuksesta aiheutuvien kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. Tiekartan tarkoituksena on kytkeä rakennusten hiilijalanjälki rakentamisen säädösohjaukseen vuoteen 2025 mennessä. Kolmivaiheisessa tiekartassa määritellään tarvittavat toimet hiilijalanjälkilaskennan, tietokantojen, työkalujen, pilotoinnin ja osaamisen kehittämiseksi ennen varsinaisen säädösohjauksen käyttöönottoa. Tiekartan toteuttaminen käynnistettiin vähähiilisen rakentamisen ohjauskeinojen vaikutusarvioinnilla ja laskentamenetelmän kehittämishankkeella, jotka valmistuvat vuoden 2018 alkupuoliskolla. Kytettiin EU:n komission kehittämän Level(s)-ympäristöraportointijärjestelmän testaus vähähiilisen rakentamisen ohjauskehitykseen. Testaus kestää vuoden 2019 loppuun.

Julkaistiin hankintaopas ja hankintakriteerit vähähiiliseen julkiseen rakentamiseen. Aloitettiin hankintakriteerien jalkautus kuntakiertueella yhdessä Kuntaliiton, Rakennustiedon, RAKLI:n ja Kuntarahoituksen kanssa.

Rakentamisen kiertotalouden ja materiaalityhokkuuden lisäämiseksi sisällytettiin loppuvuodesta 2017 valmistuneeseen Valtakunnalliseen jättesuunnitelmaan useita rakennus- ja

purkujätteen vähentämistä ja hyödyntämistä edistäviä toimia. Käynnistettiin purkukatselmuksen käyttöönottoa ja kehittämistä koskeva selvitys- ja ohjeistushanke.

Puurakentamista edistettiin

Puurakentamisen edistämistoimia toteutettiin toimenpideohjelman mukaisesti. Painopisteet olivat puu kaupunkien rakentamisessa, julkinen rakentaminen, alueellinen osaaminen, suuret puurakenteet ja vientiedellytysten parantaminen. Toteutettiin useita kehitys- ja viestintähankkeita, joiden sisältö keskittyi teollisen puurakentamisen ratkaisujen edistämiseen, osaamisen kehittämiseen, asenteiden muuttamiseen tähtäävään viestintään sekä edellä mainittuihin teemoihin liittyviin tutkimus- ja kehityspalveluihin. Tuettiin selvityksillä rakentamismääräyskokoelman uudistustyötä ja osallistuttiin muutoksista viestintään. Osallistuttiin kansallisen energia- ja ilmastostrategian toimien valmisteluun.

Rakennustuoteasetuksen toimivuuteen ja rakennustuotteiden sisämarkkinoihin vaikuttaminen

Ympäristöministeriö vaikutti rakennustuoteasetuksen (305/2011) toimivuuteen ja rakennustuotteiden sisämarkkinaongelmien ratkomiseen. Suomi teki huhtikuussa 2017 RE-FIT-ehdotuksen rakennustuoteasetuksen avaamisesta uudelleen tarkasteltavaksi lukuisten ratkaisemattomien ongelmien takia. Suomi toimi aktiivisesti rakennusasioiden pysyvässä komiteassa rakennustuoteasetuksen toimeenpanon suhteen ja Technical Platform -kokouksissa. Suomi on osallistunut kahteen EU-tuomioistuimen oikeudenkäyntiin. Tuomioistuimien antoi joulukuussa 2017 tuomion Helsingin hallinto-oikeuden ennakkoratkaisupyyntöön tapauksessa Anstar. Suomi teki väliintulon Saksan kanteeseen komissiota vastaan. Rakennustuoteasetuksen edellyttämää rakennustuoteyhteydspistettä ylläpidettiin ja valmisteltiin ilmoitettujen laitosten toimielinpäätöksiä sekä tehtiin näitä koskevia ilmoituksia komissiolle. Vuonna 2017 on aktiivisesti vaikutettu vaarallisia aineita koskevan komission delegoidun säädöksen (emissioluokitus) valmisteluun.

Kansallisen tuotehyväksyntäjärjestelmän osalta vuonna 2017 pääpaino oli asetusvalmistelussa, toimielinten hyväksymisessä ja valtuuttamisessa sekä informaatio-ohjauksessa. Vuodenvaihteessa kumoutuivat ne tyyppihyväksyntäasetukset, jotka olivat annettu aiemman maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 13 §:n nojalla, koska MRL:n muuttamisesta annetun lain (958/2012) myötä kumoutuivat myös sen nojalla annetut alemman asteiset säädökset. Vuonna 2017 tehtiin rakennustuotteiden olennaisia teknisiä vaatimuksia koskevaa asetusvalmistelua sekä tyyppihyväksyntää koskevaa säädösvalmistelua. Lisäksi tyyppihyväksynnän piirissä toimivien laadunvalvonnan varmentajien pätevyudet saatiin pääosin uusittua ennen tyyppihyväksyntäasetusten kumoutumista.

Rakentamiseen liittyvää kansainvälistä yhteistyötä jatkettiin

Kansainvälinen, YK:n kestävän kulutuksen ja tuotannon puiteohjelmaan (10YFP) kuuluva kestävä rakentamisen ohjelma Sustainable Buildings and Construction (SBC) jatkui Suomen vetovastuulla. Vuonna 2015 käynnistyneessä ohjelmassa mm. jaetaan tietoa hyvistä käytännöistä, luodaan verkostoja ja käynnistetään konkreettisia hankkeita keskeisistä ajankohtaisista kestävä rakentamisen teemoista. Ohjelmassa on käynnissä hankkeita mm. Kolumbiassa, Nepalissa ja Burkina Fasossa. Vuoden 2017 aikana neuvoteltiin UM:n kanssa kehitysyhteistyövaroista 200 000 euron Suomen lahjoitus, jolla voidaan rahoittaa 1–2 SBC-hanketta lisää.

Kiertotalous valittiin 2017 ohjelman yhdeksi painopistealueeksi, ja SBC oli järjestämässä aiheeseen liittyvää tilaisuutta World Circular Economy Forumissa Helsingissä kesäkuussa 2017. Kestävän kulutuksen ja tuotannon puiteohjelman (2012–2022) tekeillä oleva puolivälin strategiatyö suuntaa myös SBC-ohjelman jatkoa.

Kansainvälinen yhteistyö Kiinan kanssa nousi uudelle tasolle Kiinan presidentti Xin toukokuisen Suomen vierailun vuoksi. Suomen ja Kiinan presidenttien antamassa yhteisjulistuksessa kestävä kaupunkikehitys sai merkittävän huomion. Asunto-, energia- ja ympäristöministeri virallinen ja yritysvaltuuskunta Kiinan vieraili Pekingissä, Qingdaossa ja Shanghaissa toukokuussa. Osa valtuuskunnasta vieraili Pekingin jälkeen kansliapäällikkö Pokan johdolla Nankingissa. Vierailun tarkoituksena oli vauhdittaa yhteisjulistuksen implementointia sekä edistää vientiä ja investointeja. Vuoden aikana Kiinasta vieraili Suomessa useita rakentamisen alan delegaatiota.

Loppuvuodesta neuvoteltiin yhteisjulistuksen toimintasuunnitelmasta kestävä maankäytön ja modernin, urbaanin rakentamisen osalta. Tavoitteena on syventää yhteistyötä ekologisissa ja älykkäissä kaupunkiratkaisuissa, etenkin liittyen kaupunkisuunnitteluun (vihreä infrastruktuuri) sekä energia- ja materiaalitehokkaaseen rakentamiseen. Aikaisempien yhteisymmärryspöytäkirjojen pohjalta yhteistyötä vahvistettiin laatimalla kaksi MoU:ta Nankingin kaupungin kanssa.

Venäjän kanssa yhteistyötä jatkettiin aiemmin laaditun yhteisymmärryspöytäkirjan pohjalta. Loppuvuodesta 2017 neuvoteltiin yhteisestä toimintasuunnitelmasta, joka tuli allekirjoittaa tammikuussa 2018. Yhteistyöalueiksi ehdotettiin rakennusalan teknistä säätelyä koskeva tiedonvaihto, kokemusten vaihto, tietomallintaminen, sosiaalinen rakentaminen (koulut ja päiväkodit), asuntokauppalaki, energiatehokkuus, huolto- ja ylläpitopalvelut sekä liiketoimintamahdollisuuksien kartoittaminen.

Rakennusvalvonnan eurooppalainen yhteistyöjärjestö (Consortium of European Building Control) tiivistä toimintaansa myös kahden vuotuisen työkokouksen väliaikoina. Vertaileva katsaus eri maiden rakennusvalvonnan järjestelmistä on valmistumisvaiheessa. Sähköisen

asioinnin kartoituksesta on myös valmistumassa raportti. Molempiin on ympäristöministeriö osallistunut eri tavoin. Rakennusvalvonnan sähköisessä asiointissa Suomi kuuluu maailman johtaviin maihin. Pohjoismaista yhteistyötä rakentamisen lainsäädännön merkeissä on jatkettu. Elo-syyskuun vaihteessa ympäristöministeriö isännöi rakentamisen pohjoismaista normikokousta.

Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen esiselvitystä valmistellaan

Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistukseen liittyvää esiselvitystyötä on valmisteltu vuorovaikutuksessa sidosryhmien kanssa. Selvitystyötä on tehty erikseen alueet ja yhdyskunnat sekä rakennukset ja rakentaminen yksiköissä. Selvitystyön tuloksena on laadittu yhteinen luonnos maankäyttö- ja rakennuslain suuntaviivoiksi, jonka tavoitteena on tuoda yhteiskunnalliseen keskusteluun ideoita ja näkemyksiä siitä, miten suunnittelujärjestelmää ja rakentamisen ohjausta pitäisi kehittää, jotta ne vastaisivat tulevaisuuden toimintaympäristön haasteisiin ja mahdollisuuksiin.

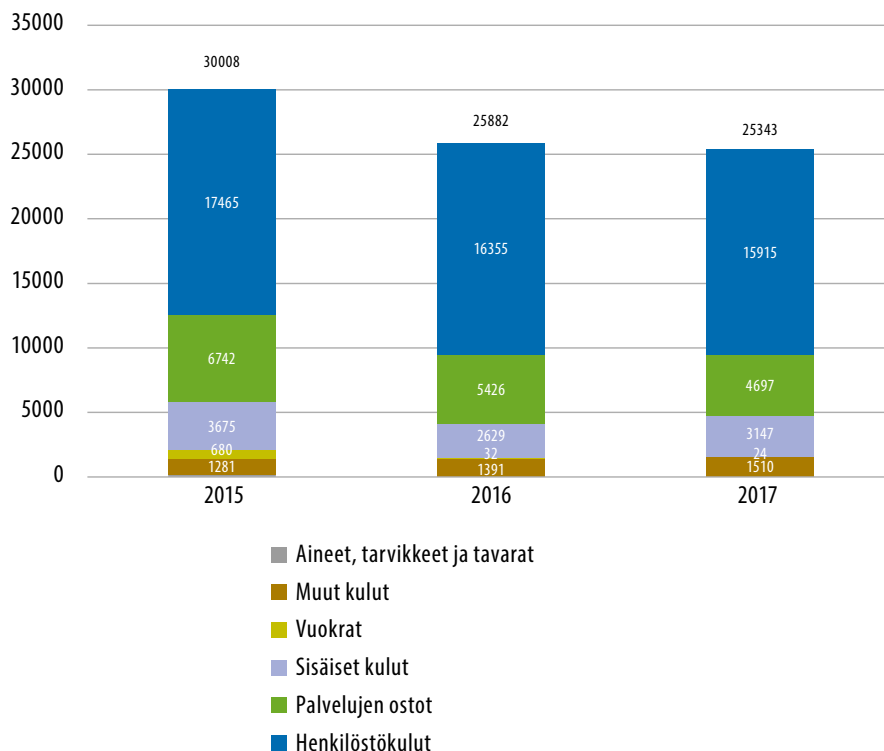
Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksella täsmennettiin asetuksenantovaltuuksia

Joulukuussa 2017 voimaan tulleella maankäyttö- ja rakennuslain muutoksella on siirretty maankäyttö- ja rakennusasetuksesta lakiin asuin-, majoitus- ja työtiloja sekä kokoontumistiloja koskevat asetuksenantovaltuudet. Asetuksenantovaltuudet sisältävät mm. valtuuden antaa ympäristöministeriön asetus teknisistä ratkaisuista, joilla voidaan luoda edellytykset matkaviestinten sisätilakuuluvuudelle. Lakiin lisättiin säännökset rakennukseen tehtävästä laajennuksesta ja kerrosalaan laskettavan tilan lisäämisestä. Rakennuksen kerrosalaa koskevaa pykälää muutettiin. Rakennusluvan edellytyksiä koskevaan pykälään tehtiin lakitekniisiä muutoksia.

1.3 Toiminnallinen tehokkuus

1.3.1 Toiminnan taloudellisuus ja tuottavuus

Ympäristöministeriön toimintamenoista maksetut toiminnan menot olivat 25,3 milj. euroa (25,9 milj. euroa vuonna 2016). Kulujen vähentyminen edellisvuoteen nähden aiheutui pääosin palveluiden ostojen ja henkilöstökulujen vähenemisestä, vastaavasti muut kulut (matkustus) ja sisäiset kulut kasvoivat hieman. Lisäksi vuosi 2017 oli toinen kokonainen vuosi VNK:lle tehtyjen tehtäväsiirtojen jälkeen.

Kuvio 2. Ympäristöministeriön toiminnan kulut ilman VNK:lle siirrettyjä toimintoja

Ympäristöministeriön maksetut toiminnan menot (sisältää kaikki momentit, pl. avustukset ja sisäiset kulut) olivat 34,8 milj. euroa (34,1 milj. euroa vuonna 2016). Tilinpäätösanalyysissä luvussa 1.6. on esitetty muutokset momenteittain edelliseen vuoteen nähden.

Seuraavassa esitetään ministeriön toiminnan kulujen taulukko vuosilta 2015–2017. Valtioneuvoston kanslian kulut esitetään taulukossa omalla rivillään yhteissummmana. Lisäksi taulukossa esitetään toiminnan kulujen osalta kaikki momentit, pl. sisäiset kulut, jotka esitetään asianosaisen viraston kustannusvastaavuuslaskelmassa.

Taulukko 1. Ympäristöministeriön toiminnan kulut (kaikki momentit pl. sisäiset kulut) ml. VNK:lle siirretyt tehtävät (1 000 euroa)

Toiminnan kulut 1 000 €	2017	2016	2015
Aineet ja tarvikkeet	53	51	1 414
Henkilöstökulut	16 127	15 858	18 341
Vuokrat	36	48	682
Palvelujen ostot	10 433	10 711	15 486
Muut kulut	1 764	1 592	1 491
Poistot	3	3	6
VNK	6 372	5 871	3 908
Toiminnan kulut yhteensä	34 788	34 134	41 328

Alla olevassa taulukossa on kuvattu ministeriön henkilötövuosijakauma ja kustannukset tehtäväalueittain. Kustannusten kohdentamisessa on käytetty perusteena työajanseuranta. Yhteiset ja hallinnolliset tehtävät on vyörytetty substanssitehtäville todellisten työaikojen suhteessa. Kustannuksissa on huomioitu myös koko ministeriön kustannukset (pl. sisäiset kulut) sekä VNK:lle siirrettyjen tehtävien kustannukset. Valtioneuvoston kanslian kustannusten osuus on kasvanut 0,5 milj. euroa edellisestä vuodesta. Kasvu johtuu tietotoimialan kustannusten kasvusta.

Taulukko 2. Ympäristöministeriön tehtäväalueittaiset henkilötövuosimäärät ja kustannukset

Ministeriön toiminnan kulut (1 000 €) jaettuna tehtäväalueille		HTV			1 000 EUR		
		2017	2016	2015	2017	2016	2015
Luonto- ympäristö- osasto	Välittömät HTV/kust €	52,2	50,5	50,6	7 397	7 119	7 909
	Välilliset HTV/kust €	18,8	19,1	20,3	2 664	2 687	3 165
	Yhteensä	71,0	69,6	70,9	10 061	9 807	11 074
Rakennetun ympäristön osasto	Välittömät HTV/kust €	74,7	74,1	84,7	10 585	10 438	13 230
	Välilliset HTV/kust €	27,0	28,0	33,9	3 826	3 940	5 295
	Yhteensä	101,7	102,1	118,6	14 411	14 378	18 525
Ympäristön- suojelu- osasto	Välittömät HTV/kust €	53,5	51,3	53,6	7 581	7 223	8 377
	Välilliset HTV/kust €	19,3	19,4	21,5	2 735	2 727	3 353
	Yhteensä	72,8	70,6	75,1	10 316	9 950	11 729
Kaikki yhteensä		245,5	242,3	264,6	34 788	34 135	41 328

Ympäristöministeriön tehtäväalueittaiset kustannukset nousivat 1,9 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Kaikkien osastojen välittömät henkilötövuodet sekä kustannukset nousivat hiukan edelliseen vuoteen verrattuna. Myös eurot (1 000 euroa/htv: 142 euroa) nousivat hieman edellisen vuoden tasosta. Vuoden 2016 taso oli 1 000 euroa/htv: 141 euroa ja vuoden 2015 taso 1 000 euroa/htv: 156 euroa.

Taulukon vuoden 2017 htv-luku 245,5 poikkeaa vuoden 2017 virallisesta Taika-järjestelmästä saatavasta htv-luvusta (246), koska taulukossa on käytetty epävirallista htv-lukua, joka perustuu Kieku-tietojärjestelmään kirjattuun työaikaan.

Sote- ja maakuntauudistus lisäsi kotimaanmatkojen määrää

Ympäristöministeriö laski kuudennen kerran kokonaishiilijalanjälkensä käyttäen WWF:n ilmastolaskuria. Vuonna 2017 hiilidioksidipäästöt olivat yhteensä 1 314 tCO₂ (1 370 tCO₂ vuonna 2016).

Sähkön- ja lämmönkulutus kasvoivat hieman edellisestä vuodesta. Vedenkulutus pysyi samalla tasolla. LVI-kokonaiskulutuksen selvässä laskussa näkyvät uuden toimitilan tekniset ratkaisut ja säädöt.

Kotimaanmatkojen määrä kasvoi lähes 37 prosenttia ja taksin käyttö lähes 20 prosenttia. Syynä ovat sote- ja maakuntauudistukseen liittyneet maakuntiin kohdistuneet matkat. Ulkomaanmatkojen määrä pysyi lähes samassa edelliseen vuoteen nähden. Etänevotteluihin käytetty aika on vakiintunut hieman alle 1 000 tuntiin. Ympäristöministeriössä on pyritty käyttämään mahdollisimman paljon sähköisiä välineitä, mikä näkyy paperinkulutuksen 17 prosenttin laskuna edellisvuodesta.

Taulukko 3. Merkittävimpien ekovirastomittarien kehitys vuosina 2015–2017

	2015	2016	2017
Sähkönkulutus, MWh	598	508	543
Lämmönkulutus (sääkorjattu), MWh	1 267	685	783
Veden kulutus, m ³	1 646	1 549	1 555
Paperin kulutus, riisiä	2 120	2 648	2 204
Kokonaisjättemäärä, tonnia	47,25*	78,5***	9,5
Sekajättemäärä, tonnia	0,77*	1,7****	1,6
Matkustuspäästöt, tCO ₂	351	446	410
Ulkomaanmatkat, kpl	713	727	733
Kotimaanmatkat, kpl	722	643	883
Oman auton käyttö, tkm	23**	19	23
Taksin käyttö, kpl	1 790	1 348	1 623
Lähiliikenteen käyttö, €	2 670	2 831	3 996
Etänevottelut, tuntia	904	977	973
Kokonaishiilijalanjälki tCO ₂ [ekv]	1303	1429	1314

*Tiedot ajalta 1.1.–30.4.

**Vuonna 2015 ministeriöltä poistui kuriiriauto ja kansliapäällikön auto.

***Arviotieto edellisten vuosien kulutuksen pohjalta

****Tieto korjattu vuoden 2017 jätepunnituksen pohjalta.

1.3.2 Maksullinen yhteisrahoitteinen toiminta

Ympäristöministeriön maksullisen toiminnan tuotot olivat vuonna 2017 yhteensä 10 375 euroa (7 801 euroa vuonna 2016). Tuotot koostuvat pääosin yksittäisistä päätöksistä ja luvista. Vähäisten tuottojen johdosta erillistä maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmaa ei ole laadittu.

Ministeriön yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot olivat vuonna 2017 yhteensä 471 380 euroa (896 638 euroa vuonna 2016). Näin ollen yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmaa ei esitetä vuoden 2017 osalta, koska valtion kirjanpidon käsikirjan mukaan raja on 1 milj. euroa. Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot ovat laskeneet pääasiassa projektien kulujen pienenemisen johdosta.

Yhteisrahoitteisen toiminnan rahoituksesta valtaosa tuli valtionhallinnon ulkopuolelta, pääosin Pohjoismaiden ministerineuvostosta ja EU:n myöntämästä rahoituksesta. Sillä rahoitettiin luonnon monimuotoisuutta koskevien ympäristösopimusten yhtenäisyyden selvitystä sekä ympäristöpolitiikan taloudellisten ohjauskeinojen selvitystä.

1.4 Tuotokset ja laadunhallinta

1.4.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Taulukko 4. Taulukko 4. Ministeriön eräät suoritteet tehtävittäin

HTV 2017 (2016)	HTV %	Tehtävät	Suoritteet	Lukumäärä 2015	Lukumäärä 2016	Lukumäärä 2017
28,2 (26,2)	11,5 % (10,8 %)	Toimialan kehittäminen, strategiat, ohjelmat ja niiden seuranta	<ul style="list-style-type: none"> – Muiden virastojen lausunto-pyynnöt – Edustus ulkopuolisissa toimielimissä – Työryhmät, projektit ja selvityshenkilöt 	245 93 12	230 99 13	250 77 26
30,1 (29,0)	12,3 % (12,0 %)	Hallinnon ohjaus sekä toiminnan ja talouden suunnittelu	<ul style="list-style-type: none"> – JTS, TAE, LTAE – Tulossovimukset – Toiminta- ja vuosikertomukset ja muu raportointi – Muut tulosjohtamista, -ohjaamista, kehittämistä koskevat asiat 	8 6 13 13	5 2 12 7	4 4 9 1
51,4 (46,4)	21,0 % (19,1 %)	Säädösvalmistelu ja säädösten toimeenpano	<ul style="list-style-type: none"> – Hallituksen esitykset – Valtioneuvoston asetukset – Määräykset, ohjeet ja yleiskirjeet 	3 20 26	12 25 12	11 25 14
26,0 (26,7)	10,6 % (11,0 %)	EU- ja kansainväliset asiat sekä verkostot	<ul style="list-style-type: none"> – EU-kirjelmät ja -selonteot – EU-kokousraportit (pl. EUn raportit) – Lainsäädännön notifioinnit komissiolle – EU-lainsäädäntökäsittelyt – Muut EU-asiat (tied., mandaatit ym.) 	7 109 15 24 46	11 136 23 11 53	6 123 15 16 96
3,4 (4,3)	1,4 % (1,8 %)	Muut ministeriökohtaiset erityistehtävät	<ul style="list-style-type: none"> – Eduskuntakysymykset – Ympäristönsuojelun avustukset – Alueidenkäytön ja luonnon-suojelun avustukset – Avustukset asunto- ja rakennusalan järjestöille – Rakennussuojelupäätökset (ml. valitukset) – Vahvistetut maakuntakaavat 	31 34 27 17 11 4	34 11 34 14 9 8	32 31 3 15 6 1
24,1 (23,3)	9,8 % (9,6 %)	Yleishallinto ja johtaminen				

HTV 2017 (2016)	HTV %	Tehtävät	Suoritteet	Lukumäärä 2015	Lukumäärä 2016	Lukumäärä 2017
5,1 (4,3)	2,1 % (1,8 %)	Henkilöstövoimavarojen hallinta	– Ympäristöministeriön virat, työsopimukset ja palkkausasiat	114	108	112
2,9 (4,5)	1,2 % (1,8 %)	Taloushallinto	– Osto- ja myyntilaskut sekä maksatuspäätökset – Kirjanpidon korjausositteet – Matka- ja kululaskut – Tilijaottelu, käyttösuunnitelmat, määrärahaajaot – Valtiontalouden tarkastusviraston asiat – Hankinta-asiat	4 412 532 1 934 96 14 12	3 576 433 1 876 133 11 6	3 238 509 2 039 132 16 0
2,2	0,9 %	Tiedon hallinta ja tietohallinto	– Tietohall. hankinta- ja käyttö-lupa-asiat – Tietohall. tutkimus-, selvitys- ja kehittämishankkeet ja -sopimukset	5 11	8 15	3 5
(1,9)	(0,8 %)	Tietopalvelu	– Julkaisut yhteensä – Kirjatut asiat	43 2 208	50 1 997	43 2 132
6,9 (5,9)	2,8 (2,4 %)	Viestintä	– Tiedotteet – Tiedotustilaisuudet – Sisäiset intra-uutiset – Sisäiset info- ja keskustelutilaisuudet – Twiitit – Twiittien näytökerrat – YM:n twitter-tilin seuraaja-lukumäärä	178 35 511 36	173 23 548 25 665 1 909 200 9 360	171 26 641 28 656 2 188 800 11 759
0,4	0,2 %	Hankintatoimi				
(4,0)	(1,7 %)	Hankehallinta				
3,8 (1,2)	1,5 % (0,5 %)	Muut tukitoiminnot				
52,1 (54,5)	21,2 % (22,5 %)	Palkalliset poissaolot				
8,9 (10,1)	3,6 % (4,2 %)	Kohdentamaton työ				
245,5 (242,3)	100 %	YHTEENSÄ				

Taulukossa 4 on eri järjestelmien (mm. diaari- ja asiankäsittelyjärjestelmä, kirjanpito ym.) tuottamaa tietoa hyväksi käyttäen kerätty eräitä ministeriön suoritteita/tuotoksia ja ryhmitelty ne eri tehtäville. Suoritteet eivät ole keskenään verrattavissa eivätkä ne kerro kaikkea ministeriön aikaansaannoksia, joihin kuuluu muuan muassa keskeisesti vaikuttaminen muiden toimialojen toimintaan. Suoritekohtaisessa vertailussa voidaan kuitenkin nähdä toiminnan volyymin pysyminen verrattain samoissa. Sosiaalisen median suosion kasvu havaitaan myös ympäristöministeriössä. Sote- ja maakuntauudistus näkyy matka- ja kululaskujen 9 prosentin kasvuna.

1.4.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Tulosohjausta kehitettiin strategisemmaksi. Ympäristöministeriön tulosohjausprosessi ja asiakirjat uudistettiin. Palvelulupauksia kirjattiin tulossopimuksiin hallinnonalan kaikissa virastossa, yhteensä 15 palvelulupausta. Tulostavoitemittareiden yhteys hallitusohjelmaan määriteltiin.

Ympäristöhallinnon keskeisten palvelujen muotoilua jatkettiin asiakaslähtöisesti yhteistyössä ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen kanssa. Alueellisen ympäristöhallinnon palvelutietovarantoon määriteltiin tärkeimmät palvelut. Palvelumuotoilun tuottamien kehittämisohjelmien toimeenpanoa jatkettiin. Tarkasteltiin mahdollisuutta hyödyntää kansallisen palveluväylän virkamiesosiota hallinnonalan ohjauksessa, tuessa ja vuorovaikutuksessa.

Aluehallinnon toimintaa laaja-alaisesti tehostavia, hyödyntäviä ja uudistavia kehittämissuunnitelmia tuettiin monipuolisesti kehittämishankerahoituksella. Kehittämisen kohteena oli palveluiden kehittämisen lisäksi mm. aluehallintovirastojen toimialatyö, lainsäädännön muutosten toimeenpano ja uusien järjestelmien käyttöönotto. Näiden ns. OHKE-hankkeiden hallinnointia täsmennettiin, kehittämissuunnitelma uudistettiin, jakoa, seurantaa ja vaikuttavuutta parannettiin mm. viestintää vahvistamalla, erityisesti hankkeiden loppuraportteja välittämällä hyödyntämisen hankkeiden tulosten lisäämiseksi. Entistä suurempi osuus kehittämissuunnitelmista kuitenkin suunnattiin maakuntauudistuksen ja Luovan valmistelun tukemiseen. Järjestettiin ensimmäiset Ympäristöpäivät hallinnonalan ja sidosryhmien johdolle. Viestittiin Euroopan komission laatimasta ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arvioinnista ja käynnistettiin siihen perustuvan EIR-maadialogin valmistelu.

1.5 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Vuonna 2017 jatkettiin kehittämistoimenpiteitä työtilojen, toimintatapojen ja pelisääntöjen sekä töiden organisoinnin ja tiimien toiminnan suhteen. Henkilöstö osallistui alkuvuodesta ideointityöpajaan A7:sta Meidän talo, jossa oli mahdollista ideoida ja vaikuttaa yhteisiin työskentelytiloihin, toimintatapoihin ja pelisääntöihin. Ideointityöpajana tulosten perusteella päätettiin ensimmäisistä kehittämistoimista mm. hiljaisen työtilan kehittämisestä ergonomisesti sisustetuksi ja vaihtuvat työpisteet -kokeilu rajatulla alueella, jotka molemmat toteutettiin. Vaihtuvia työpisteitä koskeva kokeilu organisoitiin monitilapilotiksi. Kuudenteen kerrokseen rakennettiin kokonaisuus, josta löytyy alue hiljaista työtä varten ja alue, jossa keskustelu on sallittu sekä vuorovaikutteiselle tiimityölle sopiva alue. Keneläkään ei ole nimettyä työpistettä. Tilan kalustuksen ja sisustuksen suunnittelussa sekä pelisääntöjen ja toimintatapojen laadinnassa henkilöstö on ollut mukana mm. työpajojen ja sähköisen työskentely- ja keskustelualustan kautta. Työskentely uudenaikaisessa työtilassa alkoi 15.1.2018. Uudenaikaisesta työskentely- ja toimintatapaa lähti kokeilemaan reilut 60 ko-

keilijaa. Henkilöstön ideointityöpajan pohjalta lähdettiin ministeriössä myös vahvistamaan yhteisöllisyyden tunnetta voimavarana ja edistämään yhdessä tekemisen toimintakulttuuria. Konkreettiseksi toimenpiteeksi muodostui virkistys- ja liikuntatoiminnan (VILI) uudelleen aktivointi ja sen linkittäminen osaksi ministeriön työhyvinvointityötä mm. työsuojelun toimintaohjelmaa, ekovirastoa ja muuta henkilöstön työhyvinvointia tukevat hankkeita.

Osana vuoden aikana aloitettua strategian päivittämistyötä valmisteltiin strategian vaikuttavuuspäämäärien toteuttamista edesauttavat mahdollistajat, joista keskeisiksi tunnistettiin osaaminen ja resurssit (johtaminen ja tulevaisuuden osaaminen, yhteiset tavoitteet ja resurssit) sekä yhteistyö ja toimintakulttuuri (muutoskyky ja yhteisöllisyys, kumppanuusverkostoissa työskentely ja verkostojen johtaminen, uusien toimintatapojen ja teknologian hyödyntäminen). Valmistelun yhteydessä hyödynnettiin valtioneuvoston kanslian laatimaa tulevaisuuskatsaustyötä valtioneuvoston muutostekijöistä mm. työn murroksesta. Tähän tematiikkaan liittyy myös ympäristöministeriössä toteutettu tulevaisuuskeskustelukokeilu. Ympäristöministeriö osallistui keväällä Sitran järjestämään Tulevaisuuden työpaikka -hankkeeseen. Meidän uudistumiskysymys, johon hankkeessa halusimme löytää vastauksen, oli miten saada johto mahdollistamaan ja henkilöstö oivaltamaan uudistumisen merkitys ja tarve. Tähän työkaluksi kehiteltiin hankkeen aikana Tulevaisuuskeskustelu. Siinä henkilölle syntyy oivallus uudistumisen tarpeesta, suunnasta ja keinoista. Lisäksi tulevaisuuskeskustelun päätteeksi jokainen tekee yhden konkreettisen uudistumislupauksen. Ympäristöministeriössä päätettiin kokeilla tulevaisuuskeskusteluja syksyn 2017 aikana. Tulevaisuuskeskusteluja käytiin noin 20 kpl ja uudistumislupauksia annettiin 18. Kokeilijoille tehdyn palautekyselyn mukaan tulevaisuuskeskustelut koettiin pääsääntöisesti hyödyllisiksi. Niiden koettiin edistäneen syvällistä keskustelua ja ideointia esimiehen kanssa. Tulevaisuuskeskustelun jatkosta päätetään alkuvuodesta 2018.

Loppuvuodesta toteutettiin myös esimiehille ja yhteisten horisontaalisten toimintojen vetäjille 360-arviointi, jonka tarkoituksena oli tukea, edesauttaa ja varmistaa ympäristöministeriön esimiestyön ja johtamisen kehittäminen niin yksilötasolla kuin myös koko ministeriön tasolla. Toteutetun arvioinnin perusteella kehittämistoimenpiteitä tarvitaan mm. ajankäytön ja palautteen antamisen osalta.

Henkilöstön määrä ja rakenne

Taulukko 5. Henkilöstön sijoittuminen ministeriön eri tehtäväalueille 31.12.2017. Ministeriön organisaatio on muuttunut 1.11.2015 lukien.

Toiminta-alue	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Toteuma 2017
Luontoympäristö	50	50	53
Ympäristönsuojelu	54	54	55
Rakennettu ympäristö	81	75	75
Hallinto ja kansainväliset asiat	49	49	43
Tieto- ja viestintä	12	12	13
Johdon tuki	5	5	5
Yhteensä	251	245	244

Lukuihin on laskettu mukaan henkilöt, joilla oli virkasuhde ministeriöön vuoden lopussa.

Ministeriön henkilömäärä pysyi lähes samana kuin aikaisemmin. Eläköityminen jatkui edellisen vuoden tasolla eikä kaikkia eläköitymisen seurauksena avoimeksi tulleita virkoja täytetty. Toisaalta ministeriö päätti vuoden 2016 lopulla, että toimintamenoja kohdennetaan uudelleen siten, että mahdollistetaan noin kahdeksan henkilön palkkaaminen yhdeksitoista kuukaudeksi. Tällä pyritään keventämään henkilöstön työtaakkaa ja kuormittumista erityisesti hallitusohjelman toteuttamiseen liittyvien tehtävien osalta. Alkuvuodesta saatettiin ministeriössä päätökseen hallitusohjelman mukaista kirjanpitoyksiköiden kirjanpito- ja tilinpäätöstehtävien keskittämistä Palkeisiin (Kiti-hanke) koskevat yhteistoimintaneuvottelut. Niiden tuloksena yksi henkilö siirtyi Palkeisiin 1.10.2017 lukien.

Taulukko 6. Henkilöstön määrä ja rakenne

Henkilöstön määrä ja rakenne	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Toteuma 2017
Henkilöstön lukumäärä	251	245	244
- miehiä	76	72	70
- naisia	175	173	174
Muutosprosentti edellisvuoteen %	-12,5	-2,4	-0,4
Henkilötyövuodet (htv)	259	243	246
Henkilöstön keski-ikä/vuotta	51,1	51,2	50,2
- miehet	52,4	53,0	52,6
- naiset	50,5	50,4	49,3
45 vuotta täyttäneiden osuus %	71,3	74,3	69,7
Koulutustasoindeksi	5,8	6,5	6,6
- miehet	6,5	7,0	7,1
- naiset	5,5	6,4	6,4
Määräaikaisen henkilöstön osuus %	13,5	13,1	14,3
- ma. naisia henkilöstöstä	10,8	10,2	11,4
- ma. miehiä henkilöstöstä	2,8	2,9	2,9
Kokoaikaisen henkilöstön lkm	238	235	231
Osa-aikaisen henkilöstön lkm	13	10	13
Kokoaikaisen henkilöstön %-osuus	94,8	95,9	94,7
Osa-aikaisen henkilöstön %-osuus	5,2	4,1	5,3

Ikärakenne painottuu edelleen voimakkaasti yli 45-vuotiaisiin ja työuraa jatketaan usein yli lakisääteisen eläkeiän, vaikkakin viime vuonna 45-vuotta täyttäneiden osuus on laske-
nut lähes 5 prosenttiyksikköä. Tämä selittyy sillä, että 25–34-vuotiaiden määrä on lisää-
ntynyt merkittävästi (vuosimuutos n. 27 %) ja myös 35–44-vuotiaiden määrä on kasvanut
ja vastaavasti 45–64-vuotiaiden määrä on vähentynyt. Osaltaan tätä selittää henkilöstö-
suunnittelu, jonka mukaisesti eläköitymisten johdosta avoimeksi tulevien virkojen tehtä-
viä muutetaan ja uudelleen järjestellään ennen niiden laittoa hakuun. Tämän seurauksena
avoimeksi tuleva tehtävä voi esimerkiksi olla alemmalla vaativuustasolla kuin ns. vanha
tehtävä ja siten myös vähemmän kokemusta ao. tehtävälalta vaativa. Lisäksi määräai-
kaisten tehtävien määrän kasvu voi osaltaan selittää ikärakenteen muutosta, koska niitä
useimmiten hakevat enemmän työuransa alkuvaiheessa olevat henkilöt riippuen tehtävän
vaativuustasosta. On kuitenkin huomattava, että ministeriön keski-ikä on tästä kehitykses-
tä huolimatta kuitenkin pysynyt lähes samana. Ministeriön henkilöstöstä yli 80 prosenttia
on suorittanut vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon.

Taulukko 7. Ministeriön ikärakenne

Ikäryhmä	Toteuma 2015		Toteuma 2016		Toteuma 2017	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
-24			1	0,4	3	1,2
25-34	25	10	18	7,3	23	9,4
35-44	47	18,7	44	18	48	19,7
45-54	73	29,1	77	31,4	72	29,5
55-64	98	39	97	39,6	90	36,9
65-	8	3,2	8	3,3	8	3,3
Yhteensä	251	100	245	100	244	100

Työhyvinvointi ja työkykyinvestoinnit**Taulukko 8. Henkilöstön työtyytyväisyys, työkuunto sekä investoinnit työhyvinvointiin**

Työhyvinvointi	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Toteuma 2017
Työtyytyväisyysindeksi	3,48	3,55	3,6
- miehet	3,42	3,55	3,60
- naiset	3,51	3,55	3,60
Sairauspoissaolot työpäivää/htv	5,6	5,8	7,8
Työterveyshuolto €/htv			
- netto	623	876	794,6

Koko henkilöstön työkuunto on edelleen hyvä sairauspoissaolojen määrällä mitattuna. Sairauspoissaolojen määrän kasvu/htv johtuu muutamasta pidentyneestä poissaolosta. Lisäksi sairaustapauksen johdosta on jouduttu olemaan aiempaa pidempään poissa. Lyhyiden sairauspoissaolojen määrä sen sijaan on laskenut. Työterveyshuollon kustannusten lasku johtuu siitä, että edellisenä vuotena kustannuksia nostavia työpaikkoselvityksiä tehtiin vain yksi, jota ei ehditty tehdä vuonna 2016. Verrattaessa työterveyshuollon kustannuksia vuonna 2015 ja 2017 on todettava kustannusten nousseen, mikä johtuu aikaisempaa suuremmasta painotuksesta ennalta ehkäisevään työterveyshuoltoon.

Työtyytyväisyysindeksi kohosi hieman edellisestä vuodesta samoin kuin vastausprosentti (82 %). Työtyytyväisyyskyselyn perusteella ympäristöministeriön vahvuudet löytyvät työn sisällöstä ja työntekijöiden vaikuttamismahdollisuuksista. Myös työyhteisö ja ministeriön toimintakulttuuri saavat korkeat arviot. Kehittämisen varaa taasen koettiin olevan erityisesti palkkauksen, vuorovaikutuksen ja viestinnän, ja työ- ja toimintaympäristön osalta.

Lähtövaihtuvuus eli toisen työnantajan palvelukseen siirtyminen laski selvästi edellisestä vuodesta. Jos lähtövaihtuvuuteen lasketaan myös eläkkeelle siirtyneet, on luonnollinen poistuma 8,2 prosenttina. Eläkkeelle siirtyi yhteensä 15 henkilöä. Eläkkeelle jääneiden määrä nousi hieman edellisestä vuodesta, mutta toisaalta toisen työnantajan palvelukseen lähteneiden määrä laski, joten luonnollinen poistuma laski hieman aikaisempaan verrattuna.

Osaaminen ja muu aineeton pääoma

Taulukko 9. Taulukko 9. Henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä investoinnit

Osaamisen kehittäminen	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Toteuma 2017
Koulutus ja kehittäminen €/htv	1 125	1 117	1 014
Koulutus ja kehittäminen, työpäivää/htv	2,2	2,1	2,2

Vuonna 2017 koulutustilaisuuksiin käytetty aika pysyi ennallaan. Varsinaisten koulutuspäivät pidettiin tiiviinä, hyvin räätälöityinä ja lyhyinä. Lisäksi VNHY järjesti digitaaliseen valtioneuvosto -hankkeeseen liittyviä info- ja ajankohtaistilaisuuksia VAHVA:sta ja Kampuksesta. Tähän tai muuhun perehdytykseen käytettyä aikaa ei ole mukana tilastoidussa koulutukseen käytetyssä ajassa. Myöskään itsenäinen asioihin perehtyminen tai työssä oppiminen ei näy yllä olevan taulukon luvuissa.

Osana hallitusohjelman Parannetaan johtamista ja toimeenpanoa -kärkihanketta kehitetään ministeriöiden johtamisjärjestelmiä. Tähän liittyen ministeriön virkamiesjohtoryhmä osallistui vuoden aikana johtoryhmävalmennukseen, jotka toteutettiin valtiovarainministeriön koordinoimana useamman ministeriön yhteistilaisuuksina. Edellä mainittuun kärkihankkeeseen linkittyen Sitra käynnisti Julkisen sektorin johdon poikkihallinnollisen koulutusohjelman: Uudistuva julkinen sektori – mahdollistava johtaminen. Ministeriön osalta valmennukseen osallistuvat virkamiesjohtoryhmän jäsenet ja 2 potentiaalia. Valmennusohjelma toteutetaan vuosien 2017–2018 aikana, jonka jälkeen Sitra päättää mahdollisesta jatkosta. Ministeriöstä ohjelmaan on kuluneena vuotena osallistunut 6 henkilöä. Tämän lisäksi valtiovarainministeriön organisoimaan Tulevaisuuden johtajat -valmennusohjelmaan osallistui ministeriöstä 3 henkilöä. Lisäksi JET-valmennuksen (Johtamisen erikoisammattitutkinto) suoritti 7 henkilöä ja ministeriön johtamiskoulutus Mesiin osallistui yksi henkilö.

Vuoden järjestettiin myös mm. ryhmädynamiikkaa tiimeissä käsittelevä työpaja, tilaisuuksia säädösvalmistelun ajankohtaisista teemoista asiantuntijoille sekä säädösvalmistelussa avustaville, ja sihteerit osallistuivat ministeriöiden yhteisiin Sihmit-tilaisuuksiin ja sihteerin avustajafoorumiin.

Ministeriöiden yhteinen koulutustarjonta oli entistä monipuolisempaa. Eniten osallistuttiin valtioneuvoston esittelijöille ja lainvalmistelijoille suunnatuille kursseille, joilla aina ei riittänyt paikkoja kaikille halukkaille sekä valtioneuvoston yhteiseen perehdyttämishjelmaan, valtioneuvostopassiin. Myös kielikurssit olivat suosittuja.

Tehty työaika ja henkilöstökulut

Ministeriön ikärakenne vähentää tehdyn työajan määrää, koska suurella osalla työntekijöistä on pitkät vuosilomat.

Taulukko 10. Taulukko 10. Tehty työaika ja työvoimakustannukset

Työaika ja työvoimakustannukset	Toteuma 2015	Toteuma 2016	Toteuma 2017
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta %	80,5	80,6	80,3
Tehdyn työajan palkat: % -osuus palkkasummasta	77,4	77,4	77,4
Kokonaistyövoimakustannukset 1 000 euroa	18 344	17 357	16 903
Palkkasumma (ml. välilliset palkat) 1 000 euroa	14 947	14 129	14 096
Tehdyn työajan palkat	11 569	10 936	10 910
Välillisten työvoimakustannusten osuus tehdyn työajan palkoista %	58,6	58,8	55,0

Henkilöstön arvon merkittävin lopputulokseen vaikuttava muuttuja on keskimääräisen eläköitymisiän ja keski-ään välinen erotus. Eläkeiän lasku tai nousu vaikuttaa laskennalliseen henkilöstön arvoon.

1.6 Tilinpäätösanalyysi

Ympäristöministeriön tilinpäätös koskee ministeriön toimintaa. Suuri osa ympäristöministeriön hallinnonalan toiminnallisista määrärahoista käytetään aluehallinnossa eikä niiden määrärahojen käyttö näy ympäristöministeriön tilinpäätöksessä. Tilinpäätöksen määrärahojen käytön ja kulujen muutoksia on verrattu ministeriön vuoden 2016 toteumalukuihin.

1.6.1 Rahoituksen rakenne ja talousarvion toteutuminen

Ympäristöministeriön käytettävissä oli vuoden 2017 määrärahat ja edellisvuosilta siirtyneet määrärahat mukaan lukien 155,7 milj. euroa sekä arviomäärärahat 1,4 milj. euroa eli yhteensä 157,1 milj. euroa (154,1 milj. euroa vuonna 2016). Määrärahaa oli vuonna 2017 käytössä noin 2 prosenttia enemmän kuin vuonna 2016. Ministeriön määrärahojen kokonaiskäyttö oli peruutetut määrärahat pois lukien yhteensä 77,5 milj. euroa (77,2 milj. euroa vuonna 2016). Kokonaiskäyttö oli siis edellisen vuoden tasolla (lisäystä 0,4 % edellisestä vuodesta). Vuodelle 2018 siirtyi ministeriön käytössä olevia määrärahoja yhteensä 77,4 milj. euroa, vastaavasti vuotta aikaisemmin, vuodelle 2017 määrärahaa siirtyi 73,9 milj. euroa. Seuraavaksi esitetään merkittävimmät muutokset momenteittain.

Toimintamenojen (momentit 35.01.01) käytettävissä olevat määrärahat olivat 39,4 milj. euroa vuonna 2017, joka oli 3,2 prosenttia (1,2 milj. euroa) enemmän kuin edellisenä vuonna. Käytettävissä olevat toimintamenot kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna lähinnä siirtyneiden määrärahojen kasvun takia. Vuosi 2017 oli toinen kokonainen vuosi VNK:lle siirrettyjen tehtävien jälkeen, ja se oli kustannuksiltaan hyvin samankaltainen vuoteen 2016 verrattuna. Toimintamenoja käytettiin edellisvuotta vähemmän 0,1 milj. euroa, joten toimintamenoja siirtyi 1,3 milj. euroa edellisvuotta enemmän (siirtyneiden määrärahojen kasvu 10 %). Toimintamenojen käyttö oli kokonaisuutena samalla tasolla edellisvuoteen nähden, koska mitään isoja muutoksia ei tapahtunut.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien momentilla 35.10.52 käyttö väheni noin 2,5 milj. euroa käytettävissä olleiden talousarviomäärärahojen määrän laskiessa.

Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen -momentilla 35.10.61 käyttö lisääntyi 1,1 milj. euroa johtuen kärkihankkeiden toimenpiteistä aiheutuneesta käytöstä.

Rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio -momentilla 35.20.02 käyttö lisääntyi 1,1 milj. euroa. Kira-digi-hankkeessa oli vuoden lopussa käynnissä tai jo päättynyt 78 kokeilua, jotka koskivat uusia toimintatapoja ja teknisiä ratkaisuja koko rakennetun ympäristön toimialaan.

Vuoden 2015 öljyjättemaksulla rahoitettavaa öljyjätehuollon määrärahaa momentilla 35.10.65 peruttiin, koska tuelle ei ollut tarvetta. Vuoden 2015 määrärahaa peruttiin myös luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (35.10.63), EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (35.10.64) sekä Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (24.90.68) -momenteilta.

Momentin 35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot siirtyvät määrärahat (16,9 milj. euroa) liittyvät määrärahan käyttöön ja jatkuvaan prosessiin, jossa vuodenvaihteen yli siirtyy iso määrä vireillä olevia neuvottelu- ja toteutustapauksia, joille on

jätetty neuvotteluvaraa. Määrärahaa jaetaan 13 ELY-keskukselle, jotka arvioivat ja neuvottelevat maanomistajien kanssa suojeluun varatuista alueista. Neuvotteluja on yhtä aikaa käynnissä satoja.

1.6.2 Tuotto- ja kululaskelma ja tase

Ympäristöministeriön vuoden 2017 tuotto- ja kululaskelman kulujäämä on 77,2 milj. euroa, noin 1 prosenttia edellisvuotta (76,4 milj. euroa) enemmän. Kulujäämän kasvamiseen vaikutti erityisesti se, että toiminnan kulut kasvoivat 2 milj. euroa ja samalla toiminnan tuotot laskivat 0,4 milj. euroa. Ministeriön tuotot koostuivat muutaman yhteishankkeen tuotoista. Toiminnan tuottojen lasku aiheutui pääasiassa yhteisrahoitteisten projektien kulojen vähenemisestä vuonna 2017.

Myös ministeriön siirtotalouden kulut laskivat vuonna 2017 noin 1,3 milj. euroa (3,2 %). Näin ollen ministeriön kulujäämä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 0,8 milj. euroa (1 %).

Euromääräisesti merkittävin nousu 1,4 milj. euroa (22,8 %) tapahtui sisäisissä kuluissa. Muut kulut kasvoivat 0,2 milj. euroa, joka johtui lähinnä matkustuksen lisääntymisestä maakuntauudistukseen liittyen. Kaikki muut toiminnan kululajit pysyttelivät edellisen vuoden tasolla. Kehittäminen ja suunnittelu (35.01.01.07) -momentin käyttö pienentyi 0,3 milj. euroa, joka vastaa tutkimushankkeiden nykyistä suunniteltua tasoa.

Henkilöstökulut muodostavat 45 prosenttia kokonaiskuluista ja niiden suhteellinen osuus pysytteli edellisen vuoden tasolla. Samalla henkilötyövuodet pysyivät myös edellisen vuoden tasolla. Henkilöstökulut euromääräisesti kuitenkin kasvoivat 0,3 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna (1,7 %) joka johtui lähinnä lomapalkkavelan muutoksesta.

Ympäristöministeriön taseen loppusumma oli 52,0 milj. euroa (52,4 milj. euroa vuonna 2016).

Käyttöomaisuusarvopapereiden arvo 52 milj. euroa on edellisen vuoden tasolla. Käyttöomaisuusarvopaperit sisältävät A-Kruunu Oy:n osuus 31 milj. euroa, Kuntarahoitus Oyj:n osakkeiden osuus 20 milj. euroa ja NEFCO Carbon Fundin osuus 1 milj. euroa.

Lyhytaikaiset saamiset 0,1 milj. euroa olivat noin 80 prosenttia pienemmät, kuin edellisenä vuonna. Lyhytaikaiset saamiset koostuivat lähinnä yhdestä ennakkomaksusta ja siirtosaamisista liittyen EU-neuvoston matkoihin.

Lyhytaikaiset velat 53,9 milj. euroa muodostuvat pääosin talousarvion ulkopuolella olevan öljysuojarahaston yhdystilinsaldoista (40,2 milj. euroa).

1.7 Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Ympäristöministeriö on arvioinut ministeriön osastojen ja tulosalueiden tekemän, CO-SO-ERM:in viitekehykseen perustuvan ns. suppean arviointikehikon mukaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilan itsearviointin perusteella sitä, miten ympäristöministeriön sisäinen valvonta ja siihen sisältyvä riskienhallinta täyttävät valtion talousarvioasetuksen 69 §:ssä säädetyt tavoitteet.

Itsearviointien sekä muiden tiedossa olevien seikkojen perusteella on kokonaisuudessaan arvioitavissa, että toiminnan ja taloudenhoidon perusprosessit ovat melko hyvällä tasolla ja täyttävät talousarvioasetuksen vaatimukset.

Arvioinnin perusteella voidaan todeta, että sisäinen valvonta on yleisesti ottaen melko hyvällä tasolla. Riskienhallintamenettelyt ja riskien tunnistaminen ovat kohtuullisella tasolla, mutta erityisesti riskeihin vastaamista olisi edelleen parannettava.

Ministeriön henkilöresurssien yhteensovittaminen kasvavaan tehtävämäärään aiheuttaa edelleen käytettävissä olevien resurssien ja tehtävien tasapainottamiseen liittyviä riskejä, jotka pyritään tunnistamaan ja ottamaan toiminnassa kokonaisvaltaisesti huomioon. Muutokset ICT-ympäristössä ja uusien digihankkeiden läpivieminen vaativat osaamisen kehittämisen lisäksi niihin liittyvien riskien tunnistamista ja riskeihin vastaamista.

Riskien tunnistaminen ja hallinta ovat osa ministeriön toiminnan ja resurssien käytön suunnittelua ja ne huomioidaan tavoitekohtaisesti. Keskeiset tavoitteisiin sisältyvät riskit liittyvät julkisen talouden säästöihin, jotka kohdentuvat laajasti myös ympäristöhallintoon. Ympäristöhallinnon tehtävät on sopeutettava supistuviin resursseihin ja pyrittävä samalla huolehtimaan ympäristön tilan säilymisestä.

1.8 Arviointien tulokset

Ympäristöministeriössä ei ole tehty vuonna 2017 kirjanpitoyksikköön kuuluvasta toiminnasta laajempia vaikutusten ja tuloksellisuuden arviointeja.

1.9 Yhteenvetotiedot väärinkäytöksistä

1.9.1 Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot

Kansallinen rahoitus

Ympäristöministeriössä ei ole kertomusvuonna havaittu uusia valtion tai sen vastuulla oleviin varoihin liittyviä, toimenpiteisiin johtaneita väärinkäytöksiä tai rikoksia.

EU-rahoitus

EU-rahoituksessa ei myöskään ole kertomusvuonna havaittu toimenpiteisiin johtaneita väärinkäytöksiä tai rikoksia.

1.9.2 Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot

Kansallinen rahoitus

Ympäristöministeriössä ei ole kertomusvuonna tehty valtion tukiin tai rahoitukseen liittyviä takaisinperintäpäätöksiä.

EU-rahoitus

EU-rahoituksessa ei kertomusvuonna ole tehty takaisinperintäpäätöksiä.

2 Talousarvion toteutumalaskelma

Osaston, momentin ja tilijaottelun numero ja nimi	Tilinpäätös 2016	Talousarvio 2017 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2017	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11. Verot ja veronluonteiset tulot	0,00	66	65,81	0,00	100 %
11.04.01. Arvonlisävero	0,00	66	65,81	0,00	100 %
12. Sekalaiset tulot	2 991 487,22	2 192 429	2 192 429,34	0,00	100 %
12.35.99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	12 647,47	11 472	11 472,21	0,00	100 %
12.35.99.1. Maksullinen toiminta	7 801,00	10 375	10 375,00	0,00	100 %
12.35.99.2. Muut sekalaiset tulot	5,00	1 097	1 097,21	0,00	100 %
12.35.99.3. EU-rahoitus	4 841,47	0	0,00	0,00	100 %
12.39.04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	2 978 839,75	2 180 957	2 180 957,13	0,00	100 %
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	53,76	50	50,40	0,00	100 %
13.03.01. Osinkotulot, pääoman palautukset ja osakkeiden myyntitulot	53,76	50	50,40	0,00	100 %
13.03.01.1 Osinkotulot, pääoman palautukset ja osakkeiden myyntitulot	53,76	50	50,40	0,00	100 %
Tuloarviotilit yhteensä	2 991 540,98	2 192 546	2 192 545,55	0,00	100 %

Pääluokan, momentin ja tilijaotteen numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2016	Talousarvio 2017 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2017 määrärahojen		Tilinpäätös 2017	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2017	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2017	Käyttö vuonna 2017 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	249 400,00	132 400	2 518,57	129 881,43	132 400,00	0,00	514 319,39	646 719,39	285 852,23	348 558,73
24.90.68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (s3v)	249 400,00	132 400	2 518,57	129 881,43	132 400,00	0,00	514 319,39	646 719,39	285 852,23	348 558,73
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	8 266,00	6 825	6 825,00	0,00	6 825,00	0,00	0,00	6 825,00	6 825,00	0,00
28.60.12. Osaamisen kehittäminen (s2v)	8 266,00	6 825	6 825,00	0,00	6 825,00	0,00	0,00	6 825,00	6 825,00	0,00
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	0,00	343 049	123 006,03	220 043,07	343 049,10	0,00	0,00	330 000,00	109 956,93	220 043,07
30.01.01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (nettob) (s2v)		330 000	109 956,93	220 043,07	330 000,00	0,00		330 000,00	109 956,93	220 043,07
30.01.01.1. Ministeriön kulutusmenot		330 000	109 956,93	220 043,07	330 000,00	0,00		330 000,00	109 956,93	220 043,07
30.01.29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (a)	0,00	13 049	13 049,10		13 049,10	0,00				
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	24 187,12	73 134	73 134,00	0,00	73 134,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
32.30.51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (s2v)	24 187,12	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
32.30.51.07. Palkkatuetty työ, valtionhallinto (KPY)	24 187,12	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
32.30.51.07.1. Palkkaukset	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Päälukon, momentin ja tilijaotteen numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2016	Talousarvio 2017 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2017 määrärahojen		Tilinpäätös 2017	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2017	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2017	Käyttö vuonna 2017 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.50.64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopoliittisiin ohjelmiin (a)	0,00	73 134	73 134,00		73 134,00	0,00				
32.50.64.01.2. Tavoite 3 (KPY)	0,00	73 134	73 134,00		73 134,00	0,00				
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	50 000,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
33.01.66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksusuudet (s2v)	50 000,00						0,00	0,00	0,00	0,00
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	113 005 193,20	106 615 812	49 986 260,77	56 629 551,65	106 615 812,42	0,00	49 390 826,13	154 712 632,55	75 747 944,04	76 796 039,81
35.01.01. Ympäristöministeriön toimintamenot (nettob) (s2v)	27 574 000,00	26 866 000	12 090 186,36	14 775 813,64	26 866 000,00	0,00	12 518 493,54	39 384 493,54	24 608 679,90	14 775 813,64
35.01.01.01. Yhteiset menot (KPY)	19 367 421,00	19 363 000	9 695 541,80	9 667 458,20	19 363 000,00	0,00	8 178 963,16	27 541 963,16	17 874 504,96	9 667 458,20
35.01.01.06. KV-menot (KPY)	2 280 000,00	2 133 000	1 250 650,39	882 349,61	2 133 000,00	0,00	618 870,68	2 751 870,68	1 869 521,07	882 349,61
35.01.01.07. Kehittäminen ja suunnittelu (KPY)	4 961 579,00	4 405 000	1 093 994,17	3 311 005,83	4 405 000,00	0,00	3 720 659,70	8 125 659,70	4 814 653,87	3 311 005,83
35.01.01.08. Eräät korvaukset (KPY)	965 000,00	965 000	50 000,00	915 000,00	965 000,00	0,00	0,00	965 000,00	50 000,00	915 000,00

Päälukon, momentin ja tilijaotteen numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2016	Talousarvio 2017 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2017 määrärahojen		Tilinpäätös 2017	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2017	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettyssä vuonna 2017	Käyttö vuonna 2017 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
35.01.29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvolisäveromenot (a)	1 188 080,42	1 294 006	1 294 006,00		1 294 006,00	0,00				
35.01.65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (s3v)	1 409 000,00	1 890 000	1 868 266,29	21 733,71	1 890 000,00	0,00	131 462,48	2 021 462,48	1 997 266,29	24 196,19
35.10.21. Eräät luonnonsuojelun menot (s 3v)	1 363 270,35	1 570 738	1 041 273,02	529 464,98	1 570 738,00	0,00	595 189,94	2 165 927,94	1 431 362,94	734 565,00
35.10.22. Eräät ympäristömenot (s3v)	9 728 247,00	7 964 247	813 783,35	7 150 463,65	7 964 247,00	0,00	13 454 059,66	21 418 306,66	7 469 965,91	13 948 340,75
35.10.52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (s3v)	39 616 000,00	29 656 000	29 656 000,00	0,00	29 656 000,00	0,00	4 500 000,00	34 156 000,00	32 656 000,00	1 500 000,00
35.10.60. Siirto öljysuojarahastoon (s3v)	3 000 000,00	3 000 000	0,00	3 000 000,00	3 000 000,00	0,00	6 000 000,00	9 000 000,00	3 000 000,00	6 000 000,00
35.10.61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (s3v)	4 788 366,00	2 114 755	88 327,35	2 026 427,65	2 114 755,00	0,00	4 159 959,37	6 274 714,37	1 207 547,45	5 067 166,92
35.10.63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (s3v)	17 148 229,43	17 258 066	493 896,12	16 764 170,30	17 258 066,42	0,00	248 532,76	17 506 599,18	504 619,59	16 884 479,59
35.10.63.1. Luonnonsuojelualueiden hankinnasta ja korvauksesta aiheutuvat menot	17 028 229,43	17 138 066	493 896,12	16 644 170,30	17 138 066,42	0,00	11 032,76	17 149 099,18	504 619,59	16 644 479,59
35.10.63.2. Yhteistoimintasopimusten perusteella maksettavat palkkiot (EK)(enintään)	120 000,00	120 000	0,00	120 000,00	120 000,00	0,00	237 500,00	357 500,00	0,00	240 000,00

Pääloukan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2016	Talousarvio 2017 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2017 määrärahojen		Tilinpäätös 2017	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2017	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2017	Käyttö vuonna 2017 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
35.10.64. EU:n ympäristörahan osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (s3v)	4 500 000,00	4 500 000	0,00	4 500 000,00	4 500 000,00	0,00	5 551 148,70	10 051 148,70	0,00	9 000 000,00
35.10.65. Öljyjätämaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (s3v)	1 000 000,00	1 000 000	0,00	1 000 000,00	1 000 000,00	0,00	2 000 000,00	3 000 000,00	0,00	2 000 000,00
35.10.66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (s2v)	1 440 000,00	1 732 000	1 690 702,39	41 297,61	1 732 000,00	0,00	14 441,34	1 746 441,34	1 705 143,73	41 297,61
35.20.02. Rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio (s3v)	250 000,00	7 750 000	931 644,46	6 818 355,54	7 750 000,00	0,00	217 538,34	7 967 538,34	1 149 182,80	6 818 355,54
35.20.64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (s3v)	0,00	20 000	18 175,43	1 824,57	20 000,00	0,00	0,00	20 000,00	18 175,43	1 824,57
Määrärahatilit yhteensä	113 337 046,32	107 171 221	50 191 744,37	56 979 476,15	107 171 220,52	0,00	49 905 145,52	155 696 176,94	76 150 578,20	77 364 641,61

Kirjanpitoyksikön talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1 000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1 000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2017 valtuudet						Talous- arvio- menot 2017	Määräraha- tarve 2018	Määräraha- tarve 2019	Määräraha- tarve 2020	Määräraha- tarve myöhem- min	Määräraha- tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittavissa TA 2018:ssä						
32.50.64 EU:n ja valtion EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö-, ja muihin koheesiopoliitiikan ohjelmiin	3 981							73					
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 981							73					
Vuonna 2017 käytettävissä olleet valtuudet													
35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot		10 000		10 000		10 000							
Vuonna 2017 käytettävissä olleet valtuudet		10 000		10 000		10 000							
Yhteensä	3 981	10 000		10 000		10 000		73					

3 Tuotto- ja kululaskelma

	1.1. - 31.12.2017		1.1. - 31.12.2016	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	10 375,00		7 801,00	
Muut toiminnan tuotot	<u>741 074,47</u>	751 449,47	<u>1 151 503,39</u>	1 159 304,39
TOIMINNAN KULUT				
Aineet tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	52 668,09		51 195,67	
Henkilöstökulut	16 126 748,27		15 857 891,58	
Vuokrat	36 458,17		48 149,28	
Palvelujen ostot	10 432 690,29		10 711 143,61	
Muut kulut	1 764 253,15		1 592 442,58	
Poistot	3 384,00		3 384,00	
Sisäiset kulut	<u>7 540 481,94</u>	-35 956 683,91	<u>6 142 562,46</u>	-34 406 769,18
JÄÄMÄ I		-35 205 234,44		-33 247 464,79
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	274,42		58,76	
Rahoituskulut	<u>-31,92</u>	242,50	<u>-419,05</u>	-360,29
SATUNNAISET TUOTOT JA -KULUT				
JÄÄMÄ II		-35 204 991,94		-33 247 825,08
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
EU:n toimielimiltä ja muilta	<u>0,00</u>		<u>-4 841,47</u>	
Kulut				
Paikallishallinnolle	0,00		199 751,23	
Elinkeinoelämälle	33 693 847,26		35 576 020,55	
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	2 239 027,81		1 419 537,52	
Kotitalouksille	474,44		0,00	
Ulkomaille	1 705 303,63		1 770 000,88	
Talousarvion ulkopuolella oleville valtion rahastoille	<u>3 000 000,00</u>	-40 638 653,14	<u>3 000 000,00</u>	-41 960 468,71
JÄÄMÄ III		-75 843 645,08		-75 208 293,79
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Verot ja veronluonteiset maksut	65,81			
Suoritettut arvonlisäverot	-1 401 842,31	-1 401 776,50	-1 218 165,12	-1 218 165,12
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		<u>-77 245 421,58</u>		<u>-76 426 458,91</u>

4 Tase

VASTAAVAA	31.12.2017		31.12.2016	
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Koneet ja laitteet	<u>9 870,00</u>	9 870,00	<u>13 254,00</u>	13 254,00
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET				
Käyttöomaisuusarvopaperit	<u>51 953 630,00</u>	<u>51 953 630,00</u>	<u>51 953 630,00</u>	<u>51 953 630,00</u>
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET YHTEENSÄ		51 963 500,00		51 966 884,00
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	365,00		0,00	
Siirtosaamiset	31 754,13		296 561,54	
Muut lyhytaikaiset saamiset	11 191,69		91 392,76	
Ennakkomaksut	<u>31 200,00</u>	<u>74 510,82</u>	<u>0,00</u>	<u>387 954,30</u>
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		74 510,82		387 954,30
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>52 038 010,82</u>		<u>52 354 838,30</u>

VASTATTAVAA	31.12.2017	31.12.2016
OMA PÄÄOMA		
VALTION PÄÄOMA		
Valtion pääoma 1.1.1998	230 590 552,26	230 590 552,26
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-233 025 301,88	-237 018 092,77
Pääoman siirrot	77 813 746,09	80 419 249,80
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>-77 245 421,58</u>	<u>-1 866 425,11</u>
		<u>-76 426 458,91</u>
		<u>-2 434 749,62</u>
VIERAS PÄÄOMA		
LYHYTAIKAINEN		
Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen yhdystilit	40 161 929,10	44 037 544,57
Saadut ennakot	298 258,47	26 538,70
Ostovelat	9 506 525,72	6 725 518,39
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	332 235,74	354 895,86
Edelleen tilitettävät erät	308 526,27	298 893,75
Siirtovelat	3 286 460,63	3 330 091,32
Muut lyhytaikaiset velat	<u>10 500,00</u>	<u>53 904 435,93</u>
		<u>16 105,33</u>
		<u>54 789 587,92</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	53 904 435,93	54 789 587,92
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>52 038 010,82</u>	<u>52 354 838,30</u>

5 Liitetiedot

Tilinpäätösliitteet

- Liite 1: Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja vertailtavuus
- Liite 2: Nettoutetut tulot ja menot
- Liite 3: Arviomäärärahojen ylitykset
- Liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat
- Liite 5: Henkilöstökulujen erittely
- Liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset
- Liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot
- Liite 8: Rahoitustuotot ja -kulut
- Liite 9: Talousarviotaloudesta annetut lainat
- Liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset
- Liite 11: Taseen rahoituserät ja velat
- Liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut vastuut
- Liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat
- Liite 14: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat
- Liite 15: Velan muutokset
- Liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio
- Liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Tilinpäätöksen liite 1

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja vertailtavuus

1. Budjetointia koskevat muutokset

Momentti 35.10.20 määräraha muutettiin kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Momentin 35.10.22 perusteluja muutettiin siten, että määrärahaa saa käyttää enintään 86 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta enintään 20 henkilötyövuotta määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen kohdan 6) ja 28 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen kohtien 1), 2), 3), 7) ja 8) tehtäviin.

Momentin 35.20.02 perusteluja muutettiin siten, että määrärahaa saa käyttää. 1) rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio (KIRADIGI) -hankkeesta aiheutuvien valtion menojen kansainvälisen yhteistyön kulujen ja maksujen maksamiseen. 2) avustusten maksamiseen valtion liikelaitoksille, kunnille, yrityksille ja muille yhteisöille em. hankkeeseen liittyviin kokeiluhankkeisiin. 3) EU:n rahoitukseen liittyvien omarahoitusosuuksien maksamiseen.

Momentin 35.20.60 perusteluja muutettiin siten, että vuonna 2017 saa valtion asunto-rahaston varoista myöntää avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 119 000 000 euroa. Lisäksi momentin perusteluja muutettiin siten, että vuonna 2017 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 26 000 000 euroa.

2. Käytetty valuuttakurssi

Kirjanpitoyksiköllä ei ollut tilinpäätöshetkellä ulkomaanrahan määräisiä saamisia eikä velkoja.

3. Noudatetut arvostus- ja jaksotusperiaatteet

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostus- ja jaksotusperiaatteet eivät ole olennaisilta osin muuttuneet eivätkä vaikuta tilikauden tuotto- ja kulujäämään eivätkä taseessa ilmoitettavien erien muodostumiseen.

4. Aikaisempiin vuosiin kohdistuvat erät

Olennaisia aikaisempiin vuosiin kohdistuvia virheiden oikaisuja ei tilivuoden aikana tehty.

5. Tilinpäätösvuoden vertailtavuus

Tilinpäätös on vertailtavissa edelliseen vuoteen.

6. Olennaisimmat muutokset tilinpäätösvuoden jälkeisissä tapahtumissa

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää tähän.

Tilinpäätöksen liite 2

Nettoutetut tulot ja menot

Momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2016	Talousarvio 2017 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2017	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %					
Momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2016	Talousarvio 2017 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2017 määrärahojen		Tilinpäätös 2017	Vertailu Talous- arvio - Tilin- päätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2017	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2017	Käyttö vuonna 2017 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.01.01.	Bruttomenot		330 000	109 956,93	220 043,07	330 000,00				109 956,93	
Maa- ja metsätalous- ministeriön toimintamenot (nettob)(s2v)	Bruttotulot										
	Nettomenot		330 000	109 956,93	220 043,07	330 000,00	0,00	330 000,00		109 956,93	220 043,07
35.01.01.	Bruttomenot	28 718 290,29	27 666 000	12 817 220,10		27 593 033,74				25 335 713,64	
Ympäristöministeriön toimintamenot (nettob)(s2v)	Bruttotulot	1 144 290,29	800 000	727 033,74		727 033,74				727 033,74	
	Nettomenot	27 574 000,00	26 866 000	12 090 186,36	14 775 813,64	26 866 000,00	0,00	12 518 493,54	39 384 493,54	24 608 679,90	14 775 813,64

Tilinpäätöksen liite 3

Arviomäärärahojen ylitykset

Pääluokan ja momentin numero ja nimi	Talousarvio (TA + LTA:t)	Ylitys	Ylitys %
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	6 405 000,00	-76 543,48	1
35.01.29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot	6 405 000,00	-76 543,48	1
Pääluokat yhteensä	6 405 000,00	-76 543,48	1

Tilinpäätöksen liite 4

Peruutetut siirretyt määrärahat

Pääluokan ja tilijaottelun numero ja nimi. Tilijaottelut eritellään myöntämisvuosittain.	Peruutettu	
	Tilijaottelu	Yhteensä
35. Ympäristöministeriön hallinnonala		2 180 957,13
Vuosi 2015		2 180 957,13
24.90.68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (s3v)	12 308,43	
35.10.63.2. Yhteistoimintasopimusten perusteella maksettavat palkkiot (EK) (enintään) (s3v)	117 500,00	
35.10.64. EU:n ympäristörahasen osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojelu-hankkeisiin (s3v)	1 051 148,70	
35.10.65. Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (s3v)	1 000 000,00	
Pääluokat yhteensä		2 180 957,13
Vuosi 2015		2 180 957,13

Tilinpäätöksen liite 5

Henkilöstökulujen erittely

	2017	2016
Henkilöstökulut	13 818 515,23	13 469 141,74
Palkat ja palkkiot	14 018 009,53	14 018 603,11
Tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Lomapalkkavelan muutos	-199 494,30	-549 461,37
Henkilösivukulut	2 308 233,04	2 388 749,84
Eläkekulut	2 172 404,13	2 276 507,85
Muut henkilösivukulut	135 828,91	112 241,99
Yhteensä	16 126 748,27	15 857 891,58
Johdon palkat ja palkkiot, josta	674 955,55	672 815,16
- tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet	0,00	0,00
Johto	720,00	280,00
Muu henkilöstö	0,00	0,00

Tilinpäätöksen liite 6

Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Ympäristöministeriöllä ei ole ilmoitettavaa.

Tilinpäätöksen liite 7

Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot

Ympäristöministeriöllä ei ole ilmoitettavaa.

Tilinpäätöksen liite 8

Rahoitustuotot ja -kulut

Ympäristöministeriöllä ei ole ilmoitettavaa.

Tilinpäätöksen liite 9

Talousarviotaloudesta annetut lainat

Ympäristöministeriöllä ei ole ilmoitettavaa.

Tilinpäätöksen liite 10

Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Käyttö- ja rahoitusomaisuusarvopaperit

	31.12.2017						31.12.2016	
	Kappale- määrä	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo	Omistus- osuus %	Myyntioikeuksien alaraja %	Saadut osingot	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo
Julkisesti noteeratut osakkeet ja osuudet	84	765,24	630,00	0,00	0,00	50,40	817,32	630,00
Aktia Pankki Oyj:n A-osakkeet	84	765,24	630,00	0,00	0,00	50,40	817,32	630,00
Julkisesti noteeraamattomat osakkeet ja osuudet	6 300 640	0	51 953 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	51 953 000,00
NEFCO Carbon Fund			1 000 000,00					1 000 000,00
Kuntarahoitus Oyj:n B-osakkeet	6 250 000		20 000 000,00	16,00	0,00	0,00		20 000 000,00
A-Kruunu Oy	50 640		30 953 000,00					30 953 000,00
Osakkeet ja osuudet yhteensä			51 953 630,00		0,00	50,40		51 953 630,00

	31.12.2017	Kirjanpitoarvo 31.12.2016
Liikelaitos	0,00	0,00
- Peruspääoma	0,00	0,00
- Muu oma pääoma	0,00	0,00
...		
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	0,00	0,00
...		
Yhteensä	0,00	0,00

Tilinpäätöksen liite 11

Taseen rahoituserät ja velat

Ympäristöministeriöllä ei ole taseeseen sisältyviä rahoituseriä ja velkoja.

Tilinpäätöksen liite 12

Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Ympäristöministeriöllä ei ole myönnettyjä takauksia ja takuita.

Muut monivuotiset vastuut ja valtion toissijaiset vastuut

Valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehdyt tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset

Ympäristöministeriössä ei ole yli 500 000 euron monivuotisia vastuuta.

Tilinpäätöksen liite 13

Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Ympäristöministeriöllä ei ole taseeseen sisältyviä rahastoituja varoja.

Tilinpäätöksen liite 14

Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Nimi	Taseen loppusumma tai varojen määrä	Organisaation toiminta-alue tai varojen käyttötarkoitus
Rahastot		
Öljysuojarahasto	40 161 929,10	Öljysuojarahasto on ympäristöministeriön hoidossa oleva valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto. Öljysuojarahastosta korvataan öljyvahinkoja ja niiden torjunnan kustannuksia sekä hankinta- ja ylläpitokustannuksia. Öljysuojarahaston varoista voidaan myös harkinnanvaraisesti korvata öljyn pilaamien maa-alueiden puhdistamiskustannuksia. L öljysuojarahastosta (1406/2004)

Tilinpäätöksen liite 15

Velan muutokset

Ympäristöministeriöllä ei ole ilmoitettavaa.

Tilinpäätöksen liite 16

Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Ympäristöministeriöllä ei ole ilmoitettavaa.

Tilinpäätöksen liite 17

Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Ympäristöministeriön tilinpäätöksessä on annettu oikeat ja riittävät tiedot tilinpäätöslaskelmissa ja niiden liitteenä annetuissa tiedoissa sekä toimintakertomuksessa.

Allekirjoitukset

Tilinpäätös on hyväksytty

Helsingissä 26.2.2018

Maatalous- ja ympäristöministeri

Kimmo Tiilikainen

Kansliapäällikkö

Hannele Pokka

Tilintarkastajan merkintä

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tarkastanut tämän tilinpäätöksen ja tarkastuksesta on annettu tilintarkastuskertomus . .2018.

Helsingissä . .2018

Ympäristöministeriön toimintakertomuksen ja tilinpäätöslaskelmien tehtävänä on tarkastella varainhoitovuoden toimintaa, tuloksia sekä toiminnan vaikuttavuutta. Kertomuksessa ministeriön toiminnan vaikuttavuutta tarkastellaan tehtäväkokonaisuuksittain, jotka sisäisestä organisaatiosta riippumatta antavat kokonaiskuvan koko toimialueen tuloksista. Toimintakertomus käsittelee vain ministeriön toimintaa.

Toimintakertomus sisältää johdon katsauksen toimintaan sekä toimialoittaisen katsauksen toiminnan vaikuttavuuteen, kuvauksen toiminnallisesta tehokkuudesta, tuotoksista ja laadunhallinnasta sekä henkisten voimavarojen hallinnasta. Toimintakertomus sisältää myös tilinpäätösanalyysin, sisäisen valvonnan arviointija vahvistuslausuman, määräajoin tehtävien kokonaisarviointien tulokset ja yhteenvetotiedot väärinkäytöksistä. Tilinpäätöslaskelmiin kuuluvat tuotto- ja kululaskelma, tase sekä talousarvion toteutumalaskelma ja tilinpäätösliitteet.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

ISBN 978-952-11-4789-0 (PDF)
ISSN 1796-170X (PDF)